

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

te Domino nostro Iesu Christo, cui est cum patre & spiritu sancto eadē laus, honor, virtus & potestas in infinita secula, Amen.

Postquam autem ex huius vitæ tenebris ad illam lucem profectus est sempiternā, quo sanctissimum corpus eius humatum est, cum beatissimæ Mariæ virginis natiuitas in ea ecclesia solēniter celebraretur, filia Lamberti hominis Diensis, quæ ad tres menses luminibus orbata fuerat, ad sepulcrum eius adducta, mox visum recepit. Eodem die filia Martini cuiusdam quæ diurnis vexata febribus, vnus lateris sanitatem amiserat, ab amicis ad idem apportata sepulcrum, post suas preces & febribus liberata est, & lateris obtinuit pristinas vires: recessitque pedibus suis gaudens, quæ paulo antè aliorum manibus cum dolore apportata fuerat.

Cap. 16.
Miracula
post obitū
eius.

DE SANCTAE VIRGINIS DEIPARAE GENEALOGIA, DEQUE EIVS LAVDIBVS ET COMMENDATIONE, Sermo beati Iohannis Damasceni, ex 4. lib. de Orthodoxa fide, cap. 15. D. Iacobo Billio Abbate interprete.

QVONIAM de sancta atque omni laude sublimiore semperq; Virgine ac Dei genitrice Maria superius vtrunque differuimus, idque quod præcipui momenti erat, ostendimus, nempe eam propriè ac verè Dei genitricē & esse, & appellari: nūc, quæ reliqua sunt, expleamus. Ipsa enim æuo omni antiquiore ac præsciente Dei cōsilio prædestinata, varijsque Prophetarum imaginibus ac sermonibus per Spiritum sanctum adumbrata, atque antè prædicata, certo tandem atque præfinito tempore ex Dauidica radice, quemadmodum ipsi promissum fuerat, orra est. Iuravit enim, inquit, Dominus Dauid veritatem, & nō frustrabitur eum? De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Ac rursus: Semen eius in æternum manebit. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo? & sicut luna perfecta in æternum, & testis in celo fidelis. Et Esaias: Orietur virga ex Iesse, & flos de radice eius ascendet. Enimvero quod Ioseph ex Dauidica tribu originem duxerit, sanctissimi Euangelistæ Matthæus & Lucas liquidò demonstrarunt: Verum hoc inter eos discriminis est, quod Matthæus ex Davide per Salomonem Iosephum deducit: Lucas autem per Nathan: At verò sanctæ Virginis ortum vterque silētio præterijt. Quocircā scire operæ precium est, nec apud Hebræos, nec apud Scripturam sacram, hoc in more positum fuisse, vt mulierum genus recensetur? Verum hoc demum lege cautum erat, nè tribus vlla vxores ex altera tribu accerseret. Ac proindè Ioseph, qui ex tribu Dauidica ortum trahebat, iustitiamque colebat, (hanc enim laudem ei tribuit diuinum Euangelium) sanctā Virginem haudquaquam præter legis præscriptum despondisset, nisi ex eodem sceptro genus duxisset. Ob idque satis habuit Euangelista demonstrasse vnde Ioseph ortum traxerit.

Septēbris 2.
Cap. 1.

Psal. 131.
Psal. 88.

Esa. 11.

Matth. 1.
Luc. 3.

Mulierum
genus in scri-
ptura recen-
setur non so-
let.
Num. 36.

Matth. 1.

Deut. 25.

Quin illud quoque sciendum est, quod Lege sancitum erat, vt si quispiam sine liberis è vita decessisset, ipsius frater vxorem mortui in matrimonium acciperet, ac fratri semen excitaret. Ità, quod in lucem edebatur, naturā quidem secundi erat, hoc est eius qui genuerat: si autem Legem spectes, eius qui mortem obierat. Igitur ex stirpe Nathan, filij Dauid, Leui genuit Melchi & Pantherem? Pantherem autem genuit Barpantherem, (nam ità vocabatur) Barpanther rursus genuit Ioachim, Ioachim denique genuit sanctam Dei genitricem. Rursus ex stirpe Salomonis filij Dauid, Mathan ex vxore sua genuit Iacob. Mortuo autem Mathan, Melchi ex tribu Nathan, filius Leui, ac frater Pantheris, vxorem ipsius Mathan, quæ etiam Iacobi mater erat, matrimonio sibi copulauit, atque ex ea genuit Heli. Ità vterini fratres erant Iacob & Heli, ille nimirum ex tribu Salomonis, hic ex tribu Nathan oriundus. Porro Heli, qui ex tribu Nathan erat, nullis liberis susceptis è vitā migravit: eaq; de causā Iacob ipsius frater, qui ex tribu Salomonis fluxerat, ipsius vxorem accepit, fratrique suo semen excitauit, ac Iosephum progenuit. Ioseph itaque naturā quidem filius Iacob erat, à Salomone oriundus: Legis autem ratione, patrem habebat Heli, ex Nathan oriundum.

M

dum.

1. Reg. 1. dum. Quæ cum ita sint, Ioachim electissimam illam ac summis laudibus dignam mulierem Annam matrimonio sibi copulauit. Verum quemadmodum prisca illa Anna cum sterilitatis morbo laboraret, per orationem ac promissionem Samuelem procreauit: eodem modo hæc etiam per obsecrationem & promissionem, Dei genitricem à Deo accepit, vt ne hic quoque cuiquam ex illustribus matronis cederet.

S. Maria omniu creaturã Domina. Psal. 91. Itaque gratia (nam hoc sonat Annæ vocabulum) Dominam parit (id enim Mariæ nomine significatur.) Verè etenim rerum omnium cõditarum domina facta est, cum Creatoris mater extitit. In lucem autem editur in domo Probaticæ Ioachim, atque ad templum adducitur. Ac deindè in domo Dei plantata atque per Spiritum saginata, instar oliuæ frugiferæ virtutum omnium domicilium efficitur, vt quæ videlicet ab omni huiuscæ vitæ & carnis concupiscentia mentem abstraxisset, atque ita virginem vnà cum corpore animam conseruasset, vt eam decebat, quæ Deum sinu suo exceptura erat. Sanctus enim ipse cum sit, in sanctis requiescit. Ad hunc igitur modum sanctitatem consecratur, sanctumque & admirabile, ac summo Deo dignũ templum existit. Quoniam autem ob illud Esaiæ vaticinium, Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel (quod si interpreteris, idè est quod, nobiscum Deus) hostis ille salutis nostræ sedulo virgines obseruabat, idcirco, vt is qui sapientes in versutia sua compræhedit, eum qui sapientiæ nomine sese semper effert, in fraudem impelleret, puella Iosepho à sacerdotibus desponderetur, nouus videlicet liber literas scienti. Hæc porrò desponsatione id agebatur, vt & Virgini custos præstet esset, & ei, qui virgines obseruabat, impostura fieret.

Esa. 7. 1. Cor. 3. Iob 5. Esa. 29. Iohan. 1. Iesus Christus ex carnis & sanguinibus Matris virginis incarnatus. Virginis partus dolore caruit. Esa. 66. Cum autem venit plenitudo temporis, Angelus Domini ad eam missus est, vt Domini conceptionem ipsi nunciaret. Atque ita Filium Dei, ac veram & subsistentem Patris potentiam, non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, hoc est ex conuersu ac femine, verum ex Patris benigna voluntate, Spiritusque sancti cooperatione concepit. Atque & Creatori, vt crearetur, & fictori vt effingeretur, & Dei Filio ac Deo, vt ex puris & immaculatis ipsius carnibus & sanguinibus incarnaretur, atque homo efficeretur, subministravit, primæ videlicet parentis debitum exoluens. Quemadmodum enim illa citra Venereum complexum ex Adamo efficta est: ita etiam hæc nouum Adamum peperit: sic nimirum, vt consueto more pareret, ceterum supra naturæ morem gigneret. Siquidè is qui Patris ratione matris expers erat, patris expers ex muliere procreatur. Et quidem quatenus ex muliere ortus est, visitato pariendi more editus est: quatenus autè sine patre, generationis legem superauit. Ac rursus, quatenus consueto tempore (nouem enim menses expleuerat, ac decimum iam ingressus erat, cum in lucem prolatus est) sua partui lex constitit: quatenus autem sine vilo sensus dolore, hoc supra generationis legem fuit. Quam enim voluptas non antequam, ne dolor quidem in partu secutus est. Quod spectat illud Prophetæ: Antequam parturiret, peperit. Et illud rursus: Antequam pariendi tempus venisset, effugit, ac masculum peperit.

Ex ea itaque incarnatus filius Dei natus est, non inquam homo θεοφόρος, id est Deifer, sed Deus incarnatus: neque Prophetæ in morem diuina operatione atque afflatu inuctus ac delibutus, verum totius vngētis præsentia: ita vt & id quod vnxit, homo factum sit, & id quod vnctum est, Deus, non per naturæ mutationem, sed per hypostaticam vnionem. Idem enim ipse & vngens erat, & vnctus, vt Deus nimirum seipsum, velut hominem, vngens. Quid igitur afferri potest, quin Dei genitrix sit, quæ Deum incarnatum ex se genuit? Sanè propriè ac verè Dei genitrix est, & Domina, atque omnium rerum conditarum heras, vt quæ simul & ancilla & mater summi illius Opificis extiterit. Quemadmodum autem ipse conceptus, eam, à qua conceptus fuerat, virginem conseruauit: sic etiam in lucem editus, virginem em ipsius in columem custodiuit, vt qui duntaxat per eam transierit, clausamque ipsam tutatus sit. Ac conceptio quidem per aurem contigit: procreatio autem per eam partem, qua fœtus in lucem exire consueuerunt (tametsi non desint, qui eum per Dei genitricis latus fluxisse fabulentur). Neque enim impossibile hoc ipsi erat, vt & per portam transiret, & illius tamen signacula minimè labefactaret.

Ezech. 44. Matth. 1. Mansit ergo etiam à partu virgo, illa semper Virgo, vt quæ ad extremum vsque spiritum nunquam cum viro consuetudinem habuerit. Quauis enim scripturæ sacræ monumentis ita proditum sit: Et non cognouit eam, donec peperit filium suum primogenitum: sciendum tamen est, primogenitum eum esse, qui primus sit genitus,

tus, etiam si alioquū vnigenitus sit. Etenim primogeniti vox, primū quidem aliquem genitum esse declarat, non tamen necessariō alios quoquē postea genitos esse indicat. Atque hæc particula, Donc, ita præscripti temporis terminum significat, vt Quā significatione interdū habeat Donc. Matth. 28. 1. Theſ. 4.

tamen sequens tempus haudquaquā excludat. Ait enim Dominus; Eccē ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi: non quod post seculi consummationem sese abstracturus sit: ait quippē Apostolus; Et sic semper cum Domino erimus, hoc est post communem resurrectionem. Quoniam enim modo ea, quæ Deum genuerat, atque ex eorum, quæ postea secuta erāt, experimento miraculum cognouerat, viri complexum admisisset? Absit hæc opinio. Neque enim cordati animi est hæc cogitare, nedūm perpetrare. Verū ipsa beata atque eiusmodi beneficij, quæ naturæ captum excedebant, affecta, quos in partu dolores effugerat, passionis tempore sustinuit, vt quæ pro materno suo affectu viscera sibi lacerari senserit, & dum eum, quem Deum gignendo nōrat, vt fontem ac facinorosum morte affici conspiceret, intimis, cogitationibus, tanquānt gladio, discerperetur. Atque ita intelligendum est illud; Et tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit. Verū resurrectionis gaudium mœrorem hunc excepiť, Deum videlicet prædicans eum, qui carne mortem obiērat. Luc. 1.

DE SANCTA VIRGINE MARIA DEI GENITRICE SERMO BEATI IOHANNIS DAMASCENI, EX

lib. 3. de Orthodoxa fide, cap. 12. eodem Billio interpretę.

DEI autem genitricem propriē ac verē sanctam Virginem prædicamus. Quemadmodū enim verus Deus est, qui ex ipsa natus est: ita vera Dei mater, quæ verum Deum ex se incarnatum genuit. Deū porrō ex ea natum esse dicimus, non quod Verbi diuinitas existendi principium ex ea traxerit, sed quia Verbum ipsum, quod ante secula citra vllum temporis spatium ex Patre genitum est, ac sine principio & sempiternē vnā cum Patre & Spiritu sancto existit, in extremis diebus salutis nostræ causā in ipsius ventre domicilium habuit, atque ex ea sine vlla mutatione incarnatum & genitum est. Neque enim sancta Virgo purum hominem genuit, sed Deum verum, non nudum, sed carne conuestitū: nec ita, vt corpus è cælo deuexerit, ac per eam, non secūs ac per canalem, transferit, sed carnem eiusdem nobiscum essentia ex ipsa assumpsit, atque in seipso, vt subsisteret, effecerit. Nam si corpus è cælo allatum, ac non ex natura nostra acceptum est, quid tandem commodi assumpta humanitas afferebat? Etenim Verbi Dei incarnatio ob eam causam extitit, vt hæc ipsa natura, quæ peccatum admiserat, & ceciderat, & corrupta erat, tyrannum, à quo in fraudē impulsā fuerat, vinceret, sicque à corruptione vindicaretur, quemadmodū ait diuinus Apostolus; Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Si prius illud verē extitit, sanē & secundum. Quanquā autem his quoquē verbis vtitur, Primus Adā de terra terrenus, secundus Adā de cælo cælestis: non tamē his verbis hoc vult, corpus eius è cælo fluxisse: sed eum haudquaquā nudum hominem esse ostendit. Etenim, vt vides, & Adamum, & Dominum appellauit, vtrunque nimirū simul indicans. Adamus quippē, si interpretēris, terrigenam sonat. Liqueť autem terrigenam esse hominis naturam, vt quæ ex terra efficta sit. Domini autem vocabulum diuinam naturam ostendit. Explicatur Pauli locus.

Ac rursus ita loquitur Apostolus; Misit Deus Filium suum vnigenitum, factum ex muliere. Non dixit, per mulierem, sed, ex muliere. Quibus verbis hoc significauit, eum ipsum esse vnigenitum Dei filium, ac Deum, qui homo ex Virgine ortus est: atque itē eum ipsum ex Virgine genitum esse, qui Dei Filius ac Deus est: genitum porrō corporeo modo, quo scilicet homo extitit: & quidem ita, vt non in antē condito homine, tanquānt in Propheta habitārit, verū ipse essentialiter ac verē homo effectus sit, hoc est in hypostasi sua carnem animā rationālī atque intelligente præditam condiderit. Hanc enim significationem illud habet; Factum ex muliere. Nam quo tandem pacto Dei Verbum sub lege factum esset, nisi homo eiusdem nobiscum

Dei genitricem Mariam dicere totum humanitatis assemper mysterium declarat.

Dux Iesu Christi naturas.

Cur Christiparam D. Mariam nō dicamus.

Nestorij commentū.

Quis pius homo Christus dici potest. Iohann.

Dei filius per omnia nobis similis factus est.

Dulcis hominibus Dei genitricis memoria.

substantia extitisset? Ac proinde merito ac verè sanctam Mariam Dei genitricem appellamus. Hoc enim nomen totum humanitatis assumptæ mysterium adstruit. Nam si Dei mater est ea quæ genuit, profectò Deus est, qui ex ipsa genitus est: profectò etiam homo. Nam qui fieri potuisset, ut Deus, qui æuum omne antecedit, ex muliere nasceretur, nisi homo extitisset? Qui enim hominis filius est, homo etiam ipse sit, necesse est. Quòd si ille ipse, qui ex muliere natus est, Deus est, vnus nimirum atque idem est, qui, quantum ad diuinam principijque expertem essentiam attinet, ex Deo Patre genitus est; & qui extremis temporibus secundum eam substantiam, quæ initium habuit, tempori que subiecta est, hoc est humanam, ex Virgine natus est. Hoc verò vnam Domini nostri Iesu Christi personam, & duas naturas, ac duas generationes significat.

At Christiparam sanctam Virginem nequiquam dicimus, propterea quòd ad tollendum Deiparæ vocabulum nefarius ille & execrandus, & cum Iudæis sentiens Nestorius, illud inquam ignominia vas, in contemptu solius verè supra res omnes conditas honoratæ Dei genitricis (disrumpatur ille licet, vnà cum patre suo sathana) hoc nomen excogitauit. Nam & Rex Dauid, Christus dicitur, & Aaron Pontifex, (Reges enim & Sacerdotes ij erant, quibus vnctio adhibebatur) ac quiuis homo pius Deique numine afflatus, Christus dici potest: at non item naturà Deus, quemadmodum vesanus Nestorius, qua audacia erat, eum, qui ex Virgine natus est, θεογεν, hoc est diuinum, dicere non dubitauit. At nos, absit, ut θεογεν eum dicamus, vel cogitemus, sed Deum incarnatam. Ipsum enim Verbum caro factum est, vtero quidem à Virgine gestatum, Deus autem prodiens vnà cum assumpta natura iam illa quidem etiam ab eo diuina effecta, protinus ut in ortum producta est: ita ut simul hæc tria extiterint, nimirum quòd assumpta sit, quòd extiterit, quòd diuina reddita à Verbo fuerit. Atque ita sancta Virgo Dei genitrix tum intelligitur, tum dicitur, non modò propter Verbi naturam, verum etiam quia humana natura diuina effecta est. Quorū simul & conceptio, & existentia, mirabili modo facta est, conceptio nimirum Verbi, carnis autem in ipso Verbo existentia: sic nempe, ut ipsa Dei genitrix mirū quendam in modum ac naturam superantem, hoc rerum omnium fitori subministraret, ut ipse fingeretur, ac Deo vniuersitatis huiusce parenti & architecto, ut homo fieret, assumptæ humanitati diuinitatem afferens: cum interim vnio, ea quæ vnita sunt, talia seruariet, qualia vnita sunt, hoc est, non diuinitatem solū, sed etiam Christi humanitatem, nec solū, quod supra nos, sed etiam quod insar nostrū. Non enim cum prius insar nostrū extitisset, postea supra nos extitit: sed semper à primo ortu vtrunque extitit: quoniam iam inde à primo cōceptionis momento in ipso Verbo existentiam habuit. Quocircà id quod assumptum est, suapte quidem naturā humanum est: Dei autem ac diuinum modo quodam singulari, ac naturam superante. Quin animatæ quoque carnis proprietates habuit. Eas enim dispensationis ratione Verbum suscepit, naturalis motus ordine verè ac naturaliter existentes.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO PRIMVS DE NATIVITATE BEATISSIME VIRGINIS Mariæ: vt habetur in Tomis Aloysij.

3. Septēbris

De gaudijs properamus ad gaudia, & feruentem stylum gloriosa materia facit feruentiorem. De Virgine venimus ad Virginem, & de Maria ad Mariam recurrimus. Bonum est nos hic esse, melius immorari, optimum permanere. Felices Angelici spiritus, qui beatæ Virginis habent præsentiam. Nos interim memoriam abundantia suauitatis tuæ eructamus. Illi præsentiam, nos memoriam. Si sic dulcis est memoria, quid est præsentia? Et illi quidem abundantiori rore diuinitatis infusi, genitum & genitricem visione mirabili contuentur, Regis & Regina glòria cumulari. Nos verò, quos carcerariè mortalitatis arumna contorquet, memoria pascimur, scripturis releuamur: & quod illi vident, nos legimus. Vtinam veniat, qui nos in lucem reponat, dies, vbi non legere liceat,

liceat, sed videre. Interim consolemur nos suauitate memoriae, donè dulcedine praesentiae satiemur. Hodie nata est illa, per quam omnes renascimur, cuius speciem concupiuit omnipotens, & in qua Deus posuit thronum suum. Ipsa est thronus ille mirabilis, de quo in Regnorum historia legitur in haec verba: Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fuluo nimis. Per sex gradus ascendebatur ad eum. Rotundus erat in posterioribus. Duodecim leuunculi stabant super gradus, respicientes ad thronum. Porro duae manus tenebant hinc & inde sedile. Duo leones stabant iuxta brachiola. Non est factum simile opus in vniuersis regnis. Sed iam verba proposita producamus in lucem, & aquam eliciamus de petra, ipsa loquente in nobis, de qua loqui vobis proponimus.

Fecit, inquit scriptura, Salomon Rex thronum de ebore grandem. Tribus nominibus in scripturis Salomonem vocatum legimus, & vbiq; regio nomine titulatu, videlicet Salomonem, Ecclesiasten, Ididam. Filius Regis, immo & Rex: nec solum filius Dei, sed etiam Deus. Salomon, id est, pacificus, est nobis in hoc exilio. Ecclesiastes, id est, concionator, erit in iudicio. Idida, id est, gloriosus, erit in regno: in exilio amabilis, in iudicio terribilis, in regno admirabilis. In exilio pius, in iudicio iustus, in regno gloriosus. Vide autem, si non vbiq; Rex. In exilio rector morum, in iudicio discretor meritorum, in regno praemiorum distributor; simulque confidera, quia non Ecclesiastes, non Idida, sed Salomon tam gloriosum opus facere praenotatur. Auerte oculos tuos ab illius terreni Regis delicijs: qui licet fuerit sapientia singularis, sublimis gloria, rebus affluens, pace securus, non tamen tale opus facere potuerit, quale factum non sit in vniuersis regnis. Nunquid sacrae scriptor historiae omnia opera mundi, & gloriam eorum intuitu diligenti prospexerat, vt hoc statim tota deliberatione, non vni, sed omnibus anteforret? Inania sunt haec, si non recurramus ad intimos caelestis disciplinae recessus, si non deuinemus a via literariae qualitatis. Salomon noster, non solum sapiens, sed & sapientia Patris: non solum pacificus, sed & pax nostra, qui fecit vtraque vnum, fecit thronum, vterum videlicet inremeratae Virginis, in quo sedit illa maiestas, quae nutu concutit orbem. Hanc sessionem Filij & probauit, & cognouit Pater, ipso dicente: Tu cognouisti sessionem meam; & Thronus tuus Deus in seculum seculi, & Thronus iste sicut Sol in conspectu tuo. Sedes, inquit scriptura, super thronum, qui iudicas aequitatem. Quid enim iustius, quam vilem & transfugam seruum, & conserui sui sedulum deceptorem, perpetuis ignibus assignare, & illum, quem fefellerat, suo resignare principio? Ait ille alter filius Virginis: Et vox de throno exiuit, dicens: Laudè dicite Deo nostro omnes sancti eius. Et ex hoc throno laus Angelorum prorumpit, & hominum, quia dum hic restituitur, & ille resarcitur, vtrique gratiarum debent deuotionem. Nosti quidnam dicat, qui sedet in throno? Ecce, inquit, noua facio omnia. Felix thronus, in quo sedet dominator Dominus, in quo, & per quem non solum omnes, sed omnia renouantur. Parco verbis, quia quosdam vestrum sentio praeuolare, & currentis styli praenire pauperiem. Merito ergo tale opus non eloquenti, non glorioso, sed pacifico scribitur assignatum, quia venit Iesus instaurare & quae in caelis, & quae in terris, pacemque & concordiam inter homines & Angelos, mediante Virgine, reformare.

De ebore, inquit. Quid est, quod aurum, & argentum, & lapides preciosi, & omnis denique preciosioris materiae praetermittitur gloria? Sola eboris substantia capax est tantae compositionis, & fabricatur in ea, quod omnibus operibus praefertur. Ebur enim & mirabili candore relucet, & multa praeminet fortitudine, frigidiorisque naturae sortitur auspiciis. Et quid candidius illa virginitate, quae singularis adipe citius sui gratia supercaelestem curiam allicit ad videndum? Quid fortius illa fortitudine, per quam Domini fortitudo vasa diripuit fortioris? Quid frigidius illa substantia, quam obumbravit virtus Altissimi, & ab aestu peccati defendit superuenientis spiritus plenitudo? Ex hoc ebore (nisi fallor) sunt illae domus eburnae, de quibus dicit Psal mista; Myrrha, & gurta, & castia a vestimentis tuis, a domibus eburneis.

Sequitur, Grandem. Quid grandius virginis Mariae, quae magnitudinem summam Diuinitatis intra sui ventris conclusit arcanum? Attende Seraphin, & in illius superioris naturae superuola dignitatem, & videbis quicquid maius est, minus Virgine, solumque opificem opus istud supergredi.

Et vestiuit eum auro fuluo nimis. Aurum omnibus metallis preciosius, intelli-

Psal. 44.

3. Reg. 10.

Salomonis
in scripturis
tria nomi-
na Christo
applicatur.Ephes. 2.
Thronus
Christi.Psal. 138.
Psal. 88.
Psal. 9.

Apo. 5.

Apo. 21.

S. Mariae
virginitas
recte com-
paratur ebo-
ri propter
eius pro-
prietates.

Psal. 44.

S. Mariae
cur-
thronus
grandis di-
catur.

Non est factum simile opus in vniuersis regnis. Nihil verius, nihil sublimius, nihil dulcius miseram mortalitati, & mortali miseriam. Nam etsi multa magna facta sunt in creaturis mundi, nihil tamen tam excellens, tam magnificum fecerunt opera digitorum Dei. Virgo Dei genitrix, cuius pulchritudinem Sol & Luna mirantur. Subueni Domina, clamantibus ad te iugiter. Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere, vt intueamur te. Tu benedicta, & superbenedicta, reuertere primò per naturam. Nunquid quia ita Deificata, ideò nostram humanitatis oblita es? Nequaquam, Domina. Scis in quo discrimine nos reliqueris, vbi iaceant, quantum delinquant serui tui: non enim conuenit tantam misericordiam, tantam miseriam obliuisci: quia etsi subtrahit gloria, reuocat natura: non enim ita memoraris iustitiam Dei solus, vt misericordiam non habeas, neque ita es impassibilis, vt sis impassibilis. Naturam nostram habes, non aliam: & iustum est, vt de rore tantam pietatis diffusius infundamur. Reuertere secundò per potentiam. Fecit in te magna, qui potens est, & data est tibi omnis potestas in caelo & in terra. Quid tibi negabitur, cui negatum non est. Theophilum de ipsis perditionis faucibus reuocare? Infelicem animulam, totum illud, quod in te factum est, proprio caractere denegante, de luto facis & miseriam subleuasti. Nil tibi impossibile, cui possibile est desperatos in spem beatitudinis releuare. Quomodo enim illa potestas tua potentiam poterit obuiare, quae de carne tua carnis suscepit originem? Accedis enim ante illud aureum humanae reconciliationis altare, non solum rogans, sed imperans. Domina, non ancilla. Moueat te natura, potentia moneat: quia quanto potentior, tanto misericordior esse debebis: potestati enim cedit ad gloriam, iniurias vlisci nolle, cum possit. Reuertere tertio per amorem. Scio, Domina, quia benignissima es, & amas nos amore inuincibili, quos in te, & per te, filius tuus & Deus tuus summa dilectione dilexit. Quis scit, quoties refrigeras iram iudicis, cum iustitiae virtus à praesentia Deitatis egreditur? Reuertere quarto per singularitatem. In manibus tuis sunt thesauri miserationum Domini, & sola electa es, cui gratia tanta conceditur. Absit vt cesset manus tua, cum occasionem quaras saluandi miseros, & misericordiam effundendi: neque enim tua gloria minuitur, sed augetur, cum poenitentes ad veniam, iustificati ad gloriam assumuntur. Reuertere ergo Sunamitis, id est, despecta, cuius animam pertransiuit gladius, quae fabri vxor appellata fuit. Ad quid? Vt intueamur te. Summa gloria est, post Deum te videre, adhærere tibi, & in tuae protectionis munimine demorari. Audi nos: nam & Filius nihil negans honorat te. Qui est Deus benedictus in secula seculorum, Amen.

Cant. 6.

De hoc vi.
de Tomo 1.
Februarij 4.
dic.Theauri mi
serationum
Domini in
manib' Ma
riae.

Luc. 2.

Rom. 9.

EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO
SECUNDVS IN NATIVITATE IPSIVS BEATISSI
MAE VIRGINIS: vt habetur in Tomis Aloysij.

NATIVITAS beatissimae & intemeratae genitricis Dei, Septembris 8.
fratres charissimi, meritò præcipuum & singulare præbet hominibus gaudium, quæ totius extitit humanae salutis exordium. Sicut enim omnipotens Deus ineffabili prouidentia suæ intuitu, antequam homo fieret, hominem periturum diabolica machinatione præuidit: sic etiam redemptionis humanae consilium ante secula in immensa pietatis suæ visceribus habuit. Et non solum qualiter redimeret, modum & ordinem in profundissima sapientia suæ ratione constituit: verum etiam, quando redimeret, certum temporis articulum præfinit. Sicut ergo impossibile erat, vt humani generis redemptio fieret, nisi Dei filius de Virgine nasceretur: ita etiam necessarium fuerat, vt Virgo, ex qua Verbum caro fieret, nasceretur. Oportebat quippe prius ædificari domum, in quam descendens caelestis Rex habere dignaretur hospitium, illam videlicet, de qua per Salomonem dicitur: Sapientia edificauit sibi domum, excidit columnas septem. Septem itaque, Virginalis hæc domus suffulta columnis extitit: quia venerabilis mater Domini septem Spiritus sancti donis, id est, sapientia & intellectus, consilij & fortitudinis, scientia & pietatis, atque timoris Dei dotata fuit. Quam vtique æterna sapientia, quæ attingit à fine vsque ad

Prouer. 9.

Esa. 11.

Sap. 8.

ad finem fortiter, & disponit omnia suauius, talem construxit, quæ dignificaretur illum suscipere; & de intemeratæ carnis suæ visceribus procreare. Necessè erat prius erigi thalamum, qui venientem ad nuptias sanctæ Ecclesiæ susciperet sponsum. Cui Dauid exultans in spiritu epithalamium canit, dicens; Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo suo.

Psal. 18.

Nota quanto studio Ecclesia Dei co. at natalem diem S. Mariæ. 3 Reg. 8.

S. Maria Dei templum.

Ibidem.

1. Cor. 10.

Num. 14.

Psal. 71.

Psal. 18.

Quis isthuc hæreticis persuadeat?

Meritò ergò hodiè profusis gaudijs totus vbiquè terrarum orbis exultat, meritò vniuersa sancta Ecclesia, nascente sponsi sui genitrice, (vt ita præ gaudio dixerim) Fescennini carminis laudes alternat. Exultemus, inquam, in hac die præcipua, & totis visceribus in Domino delectemur, in qua dum redemptoris nostri recolimus matrem, reliquarum festiuitatum celebramus originem. Quæ enim cunctis solennitatibus est antiquior tempore, nequaquam esse debet inferior dignitate. Nam si Salomon cum Israëlítico populo in dedicatione templi ex lapidibus facti, tam copiosum & magnificum sacrificium solenniter celebravit, quale quantumque gaudium beatæ Mariæ natiuitas populo Christiano debet afferre, in cuius uterum, velut reuerà sacratissimum templum, Deus ipse descendens, & humanam naturam ex ea suscipere, & cum hominibus dignatus est visibiliter habitare: Licet enim & in illud Salomonis templum Deus descendisse credendus sit, in hoc tamen rationabili sanctuario, hoc est in beatissimæ Virginis utero, multo mirabilius, multoque felicius dignatus est manere pro nobis, in quo Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. De illo quippè, antiquo videlicet templo, scriptum est; Factum est, cum existent sacerdotes de sanctuario, impleuit nebula domum Domini, & non poterant sacerdotes stare propter nebulam. Impleuerat enim gloria Domini domum Domini. Quæ omnia (sicut egregius Prædicator dixit) in figura contingebant illis. Gloria quippè Domini intelligitur Christus, cuius fide repletus est mundus. De qua gloria, cum pro obdurato Iudæo deprecaretur Dominum Moyses, vt parceret populo peccatori, respondit Dominus; Propitius ero illi. Veruntamen viuo ego, & viuut nomen meum, quia implebitur gloria mea omnis terra. Et Psalmista; Implebitur, inquit, gloria eius omnis terra. Quòd autem nebula impleuit domum Dei, & non poterant sacerdotes ministrare propter nebulam, hæc sententia superbos Iudæorum pontifices ac doctores insinuat, qui dum incarnationis Christi sacramenta inuestigare despiciunt, debitum fidei suæ ministerium per erroris nebulam perdunt. Ità enim eorum mentes infidelitatis caligo repleuit, vt proprijs exigentibus meritis, non agnoscant debitum credulitatis. Ad illud ergò templum Dominus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ infidelitatis caliginem designaret: in hoc (sicut scriptum est) in Sole posuit tabernaculum suum, vt sedentes in tenebris & umbra mortis illuminaret. Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem sui aduentus contulit, sed nihil ex eo in sua natura suscepit: in beatissimæ autem Virginis uterum non solum dignatus est descendere, sed ex eo etiam perfectam sibi substantiam nostræ mortalitatis vnire. Quanto igitur nostri templi maior est dignitas, tãto gloriosior debet esse solennitas. Sed quo pacto eius solennitatem dignè celebrare valet infirmitas hominum, quæ gaudium parere meruit Angelorum? Qualiter eam laudare poterit mortale hominis transitorium verbum, quæ illud de se protulit Verbum, quod manet in æternum? Quæ lingua in eius laude inuenitur idonea, quæ illum genuit, cui omnia benedicunt, & cum tremore obediunt elementa? Nam dum cuiuslibet martyris fortia facta extollere cupimus, dum virtutis eius insignia ad redemptoris gloriam predicamus, etiamsi ad cogitandum tardior sensus impediatur, vel ad loquendum balbutiens lingua non suppetat, verborum tamen copiam ipsius rei materia subministrat. Cum verò genitricis Dei laudes scribere volumus, quia noua & inaudita sunt, quæ tractanda suscipimus, nulla inuenimus verba, quibus ad hæc dignè exprimenda sufficere valeamus. Tollit enim facultatem sermonis materia singularis. Quæ enim lingua explicare sufficiat, vel quæ ratio humana non obstupescat, cum cogitare cœperit, quia creator oritur ex creatura, factor fit ex factura? Quòd in Virginea puellæ matrice concipitur, qui vastissima potius mundi amplitudine non tenetur? Quòd iacet intrâ materna viscera paruulus, qui cum coæterno Patre rerum omnium iura gubernat immensus? O beata vbera, quæ dum tenuelac puerilibus labris infundunt, Angelorum cibum & hominum pascunt. Exiguum expriment liquorem, & mundi reficiunt creatorem. Qui suæ virtutis imperio mariam procellas mitigat, qui fluminibus indeficientem aquarum impetum subministrat,

nistrat, qui aridam terram innumeris vbiq̄ fontibus irrigat, raras de virgineo pectore guttas lactis expectat. Manat liquor ex vberibus Virginis, & in carnem vertitur Saluatoris.

Hic, dilectissimi fratres, hic, rogo, perpendite, quàm debitores sumus huic beatissima Dei genitrici, quantasque illi post Dominum de nostra salute gratias agere debemus. Illud siquidem corpus Christi, quod beatissima Virgo genuit, quod in gremio fuit, quod fasciis cinxit, quod materna cura nutriuit, illud, inquam, absque vlla dubitate, non aliud, nunc de sacro altari percipimus, & eius sanguinem in sacramentum nostrae redemptionis haurimus. Hoc catholica fides habet, hoc sancta Ecclesia docet. Nullus ergo humanus sermo in laude eius inuenitur idoneus, de qua Mediator Dei & hominum cognoscitur incarnatus. Impar est illi omne humanae linguae praerogium, quae de intemeratae carnis suae visceribus cibum nobis protulit animarum, illum videlicet, qui de semetipso perhibet, dicens; Ego sum panis viuus, qui de caelo descendi: si quis ex hoc pane manducauerit, viuet in aeternum. Per cibum nanque à paradisi sumus amoenitate deiecti, per cibum quoque ad paradisi gaudia reparati. Cibum comedit Eua, per quem nos aeterni ieiunij fame multauit: cibum Maria edidit, qui nobis caelestis conuiuij aditum patefecit.

Hic etiam, obsecro dilectissimi fratres, hic lineam nostrae redemptionis attendite, & quàm circa nos diuinae pietatis viscera fuerint intenta, cordis aure pensate. Fecit Deus hominem, ut ita dixerim, mortaliter immortalem, videlicet ut si custodire vellet praerogium obedientiae, in aeternum viueret: si verò contemneret, mortis mox imperio subiaceret. Quid plura? Peccauit homo, diabolo suadente, & tota humani generis arbor venenata est in radice. Cecidit infelix pater per gulam, & eius progenies rea facta est per naturam, dicente Apostolo; Eramus natura filij irae, sicut & ceteri. Factus est itaque Adam fermentum, & vniuersam corrupit multitudinem filiorum: quia dum ille pestifero serpente vitatur afflatu, tota in illo humani generis massa corrumpitur. Vnde mediante iam nouae gratiae splendore, per egregium nobis Praedicatorum dicitur; Expurgate vetus fermentum, ut sitis noua conspersio. Sed pius & misericors Deus noluit omnimodò perire creaturam suam, quam formauerat ad imaginem & similitudinem suam. Ex omni itaque multitudine nationum vnum sibi elegit, Israeliticum videlicet populum, cui & legem dedit, & sacrificia sibi diuersorum animalium offerre praecipit. Sed lex illa, ut homo per eam perfectè saluaretur, nequaquam erat idonea. Sicut enim per Paulum dicitur; Nihil ad perfectum adduxit lex. Quia enim rudis adhuc ille populus, superbus & rigidus erat, ad portandum perfectae legis iugum ceruicem cordis humiliare non poterat. De quo nimirum populo ad Moysen Dominus dicit; Cerno, quòd populus iste durae ceruicis sit. Danda ergo illi fuerat huiusmodi lex, quae nec omninò à diuinis obsequijs liberum ire permitteret, nec tamen praecipiendo summa & graua, deterneret. Sacrificia autem, quae tunc offerebantur, ad emundationem carnis aliquatenus prodesse poterant: ad conferendum verò animabus salutem, sufficere non valebant, dicente Apostolo; Si enim sanguis taurorum, aut vitulorum, aut cinis vitulae adpersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per spiritum sanctum se obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientias nostras ad seruiendum Deo viuenti? Cum enim ad emundationem carnis sacrificia illa prodesse denunciat, purgationem animabus conferre nequaquam potuisse designat. Neque enim irrationalis creatura ad sanctificandam rationalem esse poterat valida. Sed nec ipsi sacerdotes sanctificare populum poterant: quia & ipsi pro suis reatibus offerre hostias indigebant. Neque delictis obnoxij delictorum valebant vincula soluere, vel peccatores peccatorem iustificare. Necesse ergo erat, ut talis sacerdos inueniretur, qui dum in alijs peccatorum sordes ablueret, ipse in se abluendum aliquid non sentiret: & dum alieni reatus contagia tergeret, in semetipso aliquam lepra maculam non haberet. Sed huiusmodi homo in humano genere inueniri non poterat: quia vnusquisque cum Propheta hunc versiculum veraciter decantabat; Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea: & sicut per Apostolum dicitur, Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei.

Obsecro, dilectissimi fratres mei, hanc vestra, immò nostra salutis historiam diligenter attendite, & humanae restaurationis ordinem etià in vestris cordibus ordinate. Corda vigilent, oculi non dormiant. Cum igitur huiusmodi homo in humano genere

Nota hæc
de veritate
corporis
Christi in
Eucharistia.

Iohan. 6.

Gen. 3.

Ephes. 2.

1. Cor. 5.

Vetus lex
ad saluandum
hominem
inidonea.

Heb. 7.

Exod. 32.

Heb. 9.
Sanguis Christi
est emundator
nos ab operibus
mortalium,
id est
peccatis.

Psal. 50.

Rom. 3.

nerè inueniri non posset, nè in peccato suo periret homo; creator hominum de beatissima Virgine carnem sumens, sine peccato factus est homo; sine peccato conceptus in Virginis utero, sine peccato est conuersatus in mundo. Eia, fratres, intendite? Intendite, inquam, & ineffabile redemptionis nostræ mysterium vigilanter audite. Ecce iam sacerdos, fratres, nulla ipse habens peccata, & idcirco dignus & potens, ut sacrificium offerens, aliena mundaret peccata: Ille videlicet, cui per Prophetam dicitur; Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Sed, sicut per Paulum dicitur, necessè est sacerdotem aliquid habere, quod offerat. Veruntamen (sicut superius dictum est) impossibile erat, ut brutorum ventium sufficeret abolere peccata. Vndè ex persona Filij ad Patrem per Psalmistam dicitur; Sacrificium & oblationem noluisti: Holocausta etiam pro delicto non postulasti: tunc dixi; Ecce venio. Opportebat ergo, ut rationalis hostia fieret, quæ creaturam rationabilem expiaret. Sed peccator aliquis homo, sicut indignus erat ut sacrificiū offerret, sic etiā nihilominus, ut ipse sacrificium fieret. Quid ergo sacerdos noster faceret? Quò se verteret? Quod redemptionis nostræ consilium inueniret? Vndè Mediator Dei & hominū placionis hostiam sumeret; qua pacem inter Deū & hominem reformaret? Omnis quippè terrena creatura, si rationalis erat, peccati virus de primi parentis radice contraxerat: si irrationalis, rationalem iustificare non poterat. Quid ergo faceret Mediator pacis, & pax ipsa? Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceræ soluens, inimicitias in carne sua, legem mandatorū decretis euacuans, ut duos conderet in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem; ut reconciliaret ambos in vno corpore Deo per Crucem, interficiens inimicitias in semetipso, & veniens euangelizauit pacem his, qui longè, & pacem his, qui propè. Quid, inquam, faceret? Considerate, fratres mei, diligenter, considerate ineffabilis viscera pietatis, perpendite immensum & inestimabile pòdus diuinæ charitatis. Quia enim in rebus inueniri non poterat precium nostræ redemptionis, redemptor noster semetipsum obtulit patri pro nobis hostiam in odorem suauitatis. Sic ipse factus est sacerdos & sacrificium: ipse redemptor & precium. Vndè rectè per Paulum dicitur; Talis enim decebat, ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus; qui non habet quotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre; deindè pro populo. Hoc enim fecit semel se offerendo Dominus noster Iesus Christus.

Psal. 109.

Heb. 8.

Psal. 39.

Ephes. 1.

Christus filius Dei sacerdos & sacrificium: redemptor & precium. Heb. 7.

Iter ad cælum per penitentiam.

1. Pet. 2.

Ephes. 5.

Psal. 115.

1. Pet. 1.

Rom. 8.

Audistis itaque nunc, dilectissimi, breuiter reparationis nostræ mirabile sacramentum; audite etiam salutis nostræ opportunum valdè consilium. Tradidit semetipsum pro nobis Christus ad mortem: mortificemus & nos pro eius amore omnem in nobis terrenam concupiscentiam voluptatem. Quòd enim subire Crucis patibulū voluit, viam nobis, qua redire valeamus ad patriam, strauit: ut qui voluptatibus delectati discessimus, fletibus amaricati redeamus: & qui per illicita defluendo cecidimus, etiam à licitis nosmetipsos adstringendo surgamus: & quod deiecerat elatio superbiæ, erigat dilectio humilis vitæ. Vndè & Pastor Ecclesiæ clamat, dicens; Christus passus est pro nobis; vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Et paulus: Imitatores, inquit, Dei estote, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos; & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

Degustemus ergo nunc, dilectissimi, cum Christo temporalem momētaneam mortis amaritudinem, ut ad æternam postmodum resurrectionis eius mereamur peruenire dulcedinem. Quòd enim fecit pro nobis, hoc etiam fieri quarit à nobis; testante Propheta, qui dicit; Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Pro nostra etenim redemptione non aurum dedit, non argentum appendit; non pecuniam numerauit; sed semetipsum tradidit; preciosum sui corporis sanguinem fudit, propriam pro nobis animam posuit. Vndè & Petrus ait; Non corruptibilibus argento & auro redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis; sed precioso sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Christi.

Expedit ergo, ut redemptori suo semetipsum offerat; quicumque ad eius consortium peruenire festinat. Illius vestigia imitetur in via, qui cum eo gaudere anhelat in patria. Illum sibi ducem faciat in itinere, qui ei particeps esse desiderat in peruenitione. Si enim compatimur, & conglorificabimur: si commorimur, & cōiuuemus.

Et

Et iterum idem dicit Apostolus; Si complantati facti sumus similitudini mortis eius; simul & resurrectionis erimus. Nemo se, fratres mei, inaniter seducat: nemo se vana spei securitate decipiat. Non enim possumus hic gaudere de seculo, & illic regnare cum Christo. Ecce intemerata & gloriosa Virgo Maria, cuius hodie splendidissima natiuitate vniuersa per orbem sancta illustratur Ecclesia, in lege praefigurata, in Patriarcharum & Prophetarum oraculis praenunciata, ab Angelo singulari honorificentiae privilegio salutata, thronus Dei, solium diuinitatis, palatium Regis aeterni, gazophylacium thesauri; quo sumus de cruenti praedonis seruitio comparati, nobis proponitur.

Haec tam singularis, tam incomparabilis Virgo, si non sequeretur humilitatem Christi, nunquam pertingeret ad celsitudinem Christi: si iniuncta mandata contemneret, ad promissa praemia nullatenus perueniret. Nam dum, praedicante eo, quaedam mulier extolleret vocem de turba, dicens: Beatus venter, qui te portauit, & vbera, quae suxisti: respondit: Quinimmo, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Alibi etiam cum quidam sibi propinquos secundum carnem adesse nunciaret, dicens: Ecce mater tua & fratres tui foris stant, quarentes te: respondit: Quae est mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manus in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in caelis est; ipse meus frater, soror, & mater est. Notate, fratres, notate dignitatem vestram; si adimplentes legem Dei, frangitis voluntatem vestram. Ecce beata & venerabilis Virgo Maria, secundum carnem quidem mater Christi fuit, frater non fuit, soror non fuit. Nam quicumque aliquid horum secundum carnalis iura propinquitatis extiterit, aliud sibi esse omnino non valebit, ut nimirum si mater fuerit, frater, vel soror esse non possit: si vero frater extiterit, mater non sit. Nos autem haec simul omnia Christo per spiritum sumus; si voluntatem Christi, quae illi semper cum patre communis est, adimplere satagimus. Sed quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est: quia Deus spiritus est. Ex illa ergo parte, qua redemptor noster Deus est, propinqui sibi tam multipliciter sumus, quantum illi beata Virgo; ex qua nasci dignatus est; secundum carnem esse non potuit. Proprium & singulare fuit illi beatissimae Virgini, Christum in utero concipere: commune vero & vniuersale est omnibus electis, in cordis eum deuotione portare. Felix illa, & nimium beata foemina, quae illum nouem mensibus gestauit in ventre. Felices etiam nos, si illum assidue portare studeamus in mente. Mirabile quidem fuit, Christum concipi in utero carnis: sed non est inferius, si deferatur in ergastulo pectoris. Vnde & per Iohannem testatur, dicens; Ego sto ad ostium, & pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum. Notandum vero, quia prius se cenaturum narrat: deinde cenam daturum, grata vice pronunciat: quia cuius nunc bonis operibus pascitur, cum eo simul postmodum in aeterni conuiuuij dapibus epulatur. Hic etiam, dilectissimi, considerandum est, quanta sit dignitas nostra, quantaque nobis sit proportio cum Maria. Concepit Maria Christum in matrice carnis: deferimus & nos in visceribus mentis. Reficiebat Maria Christum, cum teneris labris lac exprimeret vberum: reficimus & nos varijs bonorum delicijs operum.

Libet autem nunc, dilectissimi, pro edificatione nostra in regula diuinae iustitiae parumper radios mentis infingere, & qualiter omnipotens Deus electos suos deprimi temporaliter sinat, quos extollere in aeternum decreuerit, indagare. Ut enim nunc de ceteris sileam, haec eadem beatissima Virgo, cuius hodiernam natiuitatem debitis veneramur obsequijs, ante constitutionem mundi in consilio aeternae sapientiae electa & praelecta, licet de regali fuerit stirpe progenita, nulla tamen humanae dignitatis altitudine floruit, nullis rerum temporalium diuitijs abundauit. Praesepium quippe parturientis indicat, quia diuersoepium, in quo pareret, non habebat. Solent autem homines nascentibus pueris futuri successus lata promittere, & ex eorum auspicijs prospera matribus nunciare. Beata vero Maria, cum filium ad templum deferret, & hunc Simeon in vlnis acciperet, audiuit; Et tuam ipsius animam pertransibit gladius: ac si aperte diceret: Dum filius tuus senserit passionem Crucis in corpore, te etiam transfiget gladius compassionis in mente.

Studeamus & nos, dilectissimi, seculi huius blandimenta despiciere, rerum terrenarum affluentiam deuitare, carnis incentiuam reprimere, Crucem Christi assidue in mente portare: quatenus dum nunc gladio Mariae transfigimur, cum ipsa postmodum de aeterna

R. m. 6.

Luc. 11.

Matth. 23.

Qui frangit
proprium
voluntate,
Dei mater,
& frater, &
soror est.

Iohan. 3.

Apoc. 3.

Christus bo
nis hominu
operibus
pascitur.Deus in hoc
seculo ele
ctos suos
semper de
primi sinit.

Luc. 2.

Ibidem.

eternæ felicitatis dulcedine satiemur. Quod ipse prætare dignetur, qui ex Patre ante secula genitus, ex ipsa nasci dignatus est in fine seculorum, Amen.

EIVSDEM BEATI PETRI DAMIANI SERMO
TERTIVS DE NATIVITATE IPSIVS BEATISSI-
mæ Virginis Mariæ: vt habetur in Tomis Aloysij.

Septēbris 8.
Matth. 1.

NATIVM sancti Evangelij secundum Matthæum: 7
Liber generationis I E S V Christi, filij David, filij
Abraham.

Et reliqua.
Homilia lectionis eiusdem.

Audistis, fratres charissimi, Dominicæ incarnationis ineffabile sacramentum. Audistis in genealogia beatissimæ genitricis Dei, reparationis humanæ mysterium. Audistis, quia creator Angelorum dignatus est propagari de stirpe mortalium. Audistis, quia proavos habere est dignatus in terris, qui fons & origo omnium rerum iura gubernat in celis. Ait enim beatus Evangelista: Liber generationis Iesu Christi, filij David, filij Abraham.

Desiderantur nonnulla.

Nemo potest pro dignitate laudare matrem Dei.

Luc. 1.

Colos. 2.

Per Mariam beatitudo angelicæ dignitatis augetur.

Luc. 2.

Matth. 21.

Psal. 86.

Hinc, fratres, hinc, rogo, perpendite, quibus laudibus digna sit beata & gloriosa Virgo Maria que illum nobis de castissimis luis visceribus genuit, qui nos de tam profundo gutture avidissimi draconis eripuit. Ad eius nanque efferenda præcognia non rhetoricorum diserta facundia, non dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima philosophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, si hæc ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humanæ vocis exuperat, cum & ipsam humani generis naturam, excellentium meritorum dignitate transcendat? Non denique excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non prouidus Prophetarum numerus, non iudex Apostolorum senatus, non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium patrum, huic beatissimæ Virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius diuinæ gratiæ charismate plena fuit? Sic nanque ab Angelo, dum saluaretur, audiuit: Aue gratia plena, Dominus tecum. Quid, rogo, vitij in eius mente vel corpore vendicare sibi potuit locum, quæ ad instar cæli, plenitudini totius diuinitatis meruit esse sacrarium? In Christo enim, sicut per Paulum dicitur, habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Nec mirum, si cunctorum merita transcendat mortalium, quæ & ipsam superexcedit celsitudinem Angelorum. Per hanc enim beatissimam Virginem non solum amissa olim vita hominibus redditur, sed etiam beatitudo Angelicæ sublimitatis augetur, quia dum homo ad superna reducitur, illorum numerus, qui diminutus fuerat, reparatur. Hoc nempe Angelorum multitudo illa signauerat, quæ pastoribus audientibus in redemptoris nostri natiuitate clamabat: Gloria in excelsis, &c. Cum enim prius dicitur, Gloriam esse Deo in excelsis, deinde additur, Et in terra, patenter ostenditur, quia ineffabilis intemperatæ Virginis parrus, non solum terris, sed & ipsis nihilominus generabat gaudium cælis. Hoc etiam illa beatorum puerorum in doles asserbat, qui, veniente ad passionem Domino, concordī voce cantabant; Osanna in excelsis, & benedictus qui venit in nomine Domini.

O mirabiliter fecunda virginitas, quæ nouo & inaudito miraculo & Mater dici possit, & Virgo. Qui toto mundo non capitur, puellam in nuptæ membris infunditur. Sentiebat quidem pondera ventris, quæ pudorem non amiserat castitatis. Mirabatur partus insignia, quæ nulla nouerat viri contagia. Erat spes in partu, cum non fuisset voluptas in coitu. Immensum concepit, æternum genuit, genitum ante secula parturiuit, qui sibi & munus fecunditatis attulit conceptus, & decus virginitatis non abstulit natus: qui antequam nasceretur, talem creauit eam, vt ipse dignè nasci posset ex ea. De qua Propheta David multo antè prædixerat: Mater Sion, dicet homo, & homo natus est in ea, & ipse fundauit eam Altissimus. Creatus est ex ea, quam creauit: portatus est manibus, quas formauit: suxit vbera, quæ repleuit. Puellæ confouebatur in gremio, quem vastissima cæli non recipit latitudo: Puerilibus fascijs cingebatur, qui

qui immensitatem orbis terra pugillo complectitur. Matris parebat arbitrio, qui omnium rerum iura suo gubernat imperio. Vagiebat in cunabulis, qui Angelorum gaudium est in caelis. Vilibus tegebatur crepundijs, qui electos suos stola induit immortalitatis. Imperabat illi puella, cui cuncta obtemperant & obediunt elementa. Sic nanque in Euangelio scriptum est: Quia venit cum parentibus Nazareth, & erat subditus illis. Merito itaque beata Maria dicitur parens parentis, fons fontis viui, origo principij, quia ille ex ea prodijt per materiam carnis, qui caput est & initium omnium rerum per essentiam Deitatis.

Hæc est porta illa, de qua Ezechiel testatur, dicens: Conuerti me ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & hæc erat clausa: & dixit Dominus ad me: Porta hæc, quam vides, clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, & semper erit clausa. Verè semper clausa, quia semper incorrupta. Incorrupta ante partum, incorrupta post partum: concipiens virum, nesciens virum, sicut per Ieremiam dicitur: Faciet Dominus nouum super terram, & ecce mulier circumdabit virum. Gaudeamus itaque, dilectissimi, & exultemus in natiuitate Virginis Dei genitricis, quæ nouum mundo nunciauit gaudium, & totius extitit humanæ salutis exordium. Exultemus, inquam, & sicut gaudere solemus in natiuitate Christi, ita etiam gaudeamus in natiuitate matris Christi.

Hodiè nata est Regina mundi, fenestra cæli, ianua paradisi, tabernaculum Dei, stella maris, scala caelestis, per quam supernus Rex humiliatus ad ima descendit, & homo, qui prostratus iacebat, ad superna exaltatus ascendit. Hodiè apparuit stella mundo, per quam Sol iustitiæ illuxit mundo, illa videlicet, de qua per Prophetam dicitur: Orietur stella ex Iacob, & exurget homo de Israël. Hodiè nata est splendida illa Virgo, ex qua processit speciosus forma præ filijs hominum, tanquam sponsus de thalamo suo. Hodiè prodijt ex vtero matris, quæ templum fieri meruit diuinitatis. Hodiè impleta est propheta illa, quam eximius prophetarum ille Esaias, quasi præco factus ad aduentum Reginæ mundi, magna voce clamabat, dicens: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Et benè hæc incomparabilis Virgo virga dicitur, quæ per intensionem desiderij ad superna emicuit, non per ficitatem boni operis distortæ nodositatis vitium incurrit. De qua virga redemptor noster, quasi flos ascendit, qui martyribus & confessoribus suis totius orbis campos, velut rosæ & lilij, decorauit. Singularis nanque flos sanctæ Ecclesiæ ipse est, sicut de semetipso in Canticis canticorum loquitur, dicens: Ego flos campi, & lilium conualium. Hoc lilium non in montibus, sed in cõuallibus nascitur: quia superbis Deus resistens, in humilium cordibus inuenitur. Lilium vocatur Christus, lilium dicitur & mater Christi, sicut in eodem Canticis subinfertur, Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Sicut liliū inter spinas, sic beatissima Virgo Maria enituit inter filias, quæ de spinosa propagine Iudæorum nata, candescebat munditia virginæ castitatis in corpore, flammescebat autem ardore geminæ charitatis in mente, fragrabat passim odore boni operis, tendebat ad sublimia intentione continua cordis.

Deest aliquid.

Aue, inquit Angelus, gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. O dulce, o admirabile nunciū. O nouum & inauditum Angelicæ salutationis obsequium. Plenam appellat gratia, quia ipse in eam descendebat, per quem omni mundo collata est gratia. Dominus, inquit, tecum: quia ille in te est, qui talem fecit te, vt & ipse fieret ex te. Benedicta tu in mulieribus. Per mulierem infusa est maledictio terræ, per mulierem redditur benedictio terræ. Per cuius manus potus mortis amaræ porrigitur, per eam quoque dulcis vitæ poculum exhibetur. Largissimum benedictionis nouæ fluentum, totum detersit maledictionis antiquæ contagium. Sed quid ad hæc Maria? Nunquid delato sibi castitatis nuncio, in immoderata se lætitiæ risum soluit? Nunquid in superbiæ fastum ceruicem mentis erexit? Nunquid non, antequam responderet, ipsum Angelicæ salutationis pondus librata mentis lance pensauit? Ait enim Euangelista: Quæ cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista saluatio. Vbi sunt illæ, quæ dicunt: Ego sum virgo, Ego sum virgo? ventosæ, contentiosæ, suspiciosæ, deliciosæ, veste compositæ, moribus dissipatæ? Ego sum virgo. Nescio enim virum, ignoro coniugium. O virgo, quam felix esses, si quod habes in carne, seruares in mente, custodires in actione. Quid enim prodest, solius carnis integritatem seruare, & malignorum spirituum stupris

N

mentis

Peric. mēte
virginitas.

mentis interiora corrumpere? Quid iuvat virginem esse? & exigentibus actionum meritis, nequaquam ad virginalē prēmium peruenire? Virgo carne, non animo, virginitatis prēmio non potitur. Aliud enim est, tentationum fortiter illecebris contrahere? aliud, eisdem blandē irrepentibus, et si non corpore, mente tamen eneruiter cedere.

Apoc. 14.
Iohan. 1.

Philip. 2.

1 Pet. 2.

Iohan. 6.

Luc. 13.

Esa. 23.

Nota.

Luc. 7.
Luc. 15.

Virginitas
perfecta quæ
fit.

Luc. 1.

Esa. 7.

Luc. 2.

S. Mariæ
humilitas
quanta fuit.

Eccli. 3.

Non ergo cuiquam sufficit ad capeffenda prēmia solus pudor virginis, nisi & alijs fuerit ditata virtutibus. Iohanni quippe in Apocalypsi per Angelum dicitur; Hi sunt, qui cum mulieribus coinquinati non sunt: sequitur Agnum, quocumque ierit, Agnus enim noster, ille videlicet, qui tollit peccata mundi, charitatem habuit: quia pro salute hominum proprium sanguinem fudit. Gratia humilitatis emicuit: quia humiliavit semetipsum vsque ad mortem, mortem autem Crucis. Patientiam seruauit, quia cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur. Mundanæ dignitatis altitudinem spreuit: quia, sicut per Iohannem dicitur, cum vellent illum Regem constituere, montis latibulum perijt. Inimicos dilexit, pro quibus & in cruce positus exorauit, dicens; Pater, ignosce illis, &c. Ille itaque Agnum, quocumque ierit, sequitur, qui non sola virginitate eius vestigia, sed per omnes quoque virtutum semitas, in quantum praualeat, imitatur. Ille Agnum sequitur in peruentiois requie, qui illum imitari studuerit in itineris aduersitate.

Sed plerumque conuersatione coniugatorum, vita confunditur virginum, cum illi vltra habitum assumunt opera, & isti iuxta ordinem proprium non excitant corda. Vnde & per Prophetam dicitur; Erubescite Sidon, ait mare. Quasi enim per vocem maris ad verecundiam Sidon adducitur, quando per comparisonem vite secularium, atque in hoc mundo fluctuantium, eius, qui munitus & quasi stabilis cernitur, vita reprobat. Sæpe enim nonnulli ad Dominum post carnis peccata redeuntes, tanto se ardentius in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores de malis videntur. Et sæpe quidam in carnis integritate perdurantes, dum minus se respiciunt habere quod desinant, plenè sibi sufficere vitæ suæ innocentiam putant, atque ad feruorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit plerumque Deo gratior amore ardens vita post culpam, quàm securitate torpens virginis innocentia. Vnde & voce Iudicis dicitur; Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum. Et iterum; Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

Illæ ergo virginitas perfecta est, quæ reliquis virtutibus cingitur, quæ vera mentis humilitate conditur, quæ non solum illibatam se seruat in carne, sed etiam pudicam custodit in ore. Vnde & beata virgo Maria, audito Angelicæ legationis mysterio, solitum modesti silentij rigorem tenuit: & licet ipsa intrâ se discutere non posset, qualis esset illa saluatio, verbis tamen inquirere superfluum deputauit. Sed mox tacendo audire meruit, quod inquirere non præsumpsit. Ait enim Angelus ei; Nè timeas, Maria: inuenisti enim gratiam apud Dominum. Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Quod Propheta multò antè venturum prædixit, hoc præsens adesse eisdem verbis Angelus nunciavit. Dicit enim, ut præmissum est, Esaias; Ecce Virgo in utero concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Illic Iesus, qui Saluator dicitur, hic Emmanuel, qui, Nobiscum Deus, interpretatur.

Qua letitia, quo tripudio, fratres mei, Mariæ mens impleta esse potuerat, quando hæc prophetica & Angelica verba intrâ se inuicem conferebat? Maria enim, inquit Euangelista, conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. In quanta se excellentia super humanum genus sublimari conspexerat, quæ se creatoris sui matrem fieri audiebat? Sed quæ tanto apud Deum fastigio crescere meruit, quanta se apud se ipsam humilitatis deiectione subtrauit? Ait enim; Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum. Dei mater ab Angelo dicebatur, & ipsa se ancillam Domini fatebatur. Et verè Mater simul & ancilla. Ancilla siquidem per communem conditionis humanæ naturam? Mater verò, per ineffabilem diuini muneris gratiam. Mater in eo, quod genuit? ancilla in eo, quod genita fuit. Nondum Euangelium scriptum erat, & iam Euangelica præcepta seruabat. Præcepit enim Dominus; Quanto maiores, humilia te in omnibus. Quid enim maius matre Domini? Quid humilius ancilla Domini? Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum.

Aliquid desideratur.

Eccè,

Eccè, inquit Propheta, Dominus ascendit super nubem leuem. Sol quippè cum nube tegitur; ab humanis visibus occultatur. Sic nimirum, sic Saluator noster, sumpta ex Virgine se carne vestiuit, in qua diuinitas latens, humano intuitu videri non potuit. Quæ nubes idcirco leuis dicitur: quia beatissima Virgo nullo viri semine grauida, sola sancti Spiritus gratia foecundatur. Quæ & dignitatem genitricis obtinuit, & virginalem pudicitiam non amisit. Quæ sine contaminatione concepit, & sine dolore filium procreauit. Non secutus est dolor partum, quia non præcessit libido cõceptum. Dicitur nanque fuerat Euæ: In dolore paries filios. Quæ sententia in alijs matribus viguit, in Maria verò modum sui iuris amisit. In mulieribus fixa persistit, in Virgine præualere non potuit. Quæ enim Virgo permansit concipiendo, dolorem sentire non potuit pariendo. Ille quippè, qui ex ea ineffabiliter prodijt, claustrum virginalis pudicitiae non corruptit. Virginem deniquè veniens introiuit, virginem nihilominus exiens dereliquit. Hæc enim est hortus conclusus, fons signatus: quæ & fructum foecunditatis edidit, & virginitatis meritum non imminuit.

O mirabilis, o singulariter nobilis caro beatissimæ Virginis, in qua mulieribus natura muratur, humana conditio non tenetur. Per coitum quidem est genita, sed non per efficaciam coitus enixa. Edita communi nascentium iure, edidit singularis gratiæ nouitate. In humano deniquè genere, ille nobilis dicitur, qui claris Maiorum titulis insignitur. Beata verò Maria, licet de generosa sit patrum stirpe progenita, ab illo tamen trahit excellentissimæ nobilitatis genus, qui de illa est nouo nascendi genere procreatus, & per clarissimam sobolem, omnè humani stemmatis excedit nobilitatem. Clara proauorum titulis, sed incomparabiliter clarior generositate prolis. Filia siquidem Regum, sed mater Regis Regum.

Gloriosa dicta sunt de te, ciuitas Dei. Sed quicquid de te à mortali homine dicitur, cellitu dinis tuæ meritis non æquatur. Quam enim excellens gratia super Angelos eleuat, ad eius dignè efferenda præconia humana fragilitas non adspirat. Rogamus te, clemētissima ipsius pietatis & misericordiæ Mater, vt qui tuæ laudis insignia frequentare gaudemus in terris, tuæ intercessionis auxilia habere mereamur in caelis, quatenus sicut per te Dei filius dignatus est ad nostra descendere, ita & nos per te ad eius valeamus consortium peruenire, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & gloriatur per infinita secula seculorum, Amen.

ILLVSTRE MARTYRIVM SANCTI ADRIANI ET ALIORVM XXII. VT HABETVR IN ANTIQVIS MS-

codicibus, quibus vetustissima Martyrologia adstipulantur. Stylum passim nonnihil expoliuit F. Laur. Surius, adiectis ad marginem capitibus.

LN diebus illis cum tyrannus Maximianus ingrederetur Nicomediã, Christianos perditurus, misit persecutores per loca singula, vt interficerent in Christum credentes. Intrans autem urbem, properè abiit ad templum, & prociens in faciem, adorauit deos suos, statimque eis iussit sacrificium offerri. Vbi id populus cognouit, festini offerebant alij tauros, alij vitulos, plerique oues & arietes, & hircos, & volatilia. Erat enim plena idolis ciuitas, adeoque per omnes eius regiones sacrificabant, vt omnia sacrificiorum nidoribus complerentur. Aderant etiam præcones, qui voce magna clamarent, vt præstò essent omnes ad offerendas dijs suis hostias: siqui verò id contemnerent, ij tormentis excruciantur. Quod si quispiam Christianus reperiretur, ignibus combureretur. Quidam etiam designati sunt, qui omnem illam ciuitatem accuratè inquirerent, & si quos vel viros, vel feminas in Christum credentes, deprehenderent, cautè eos ad iudicem perducerent: quibus etiam varia supplicia & flammæ atrocissimas minabantur, si quem occultarent: porro præmia à tyranno promittebantur, si eos proderent & indicarent. Tum verò vicini vicinos, amici amicos, propinqui propinquos, partim præmijs illecti, partim pœnarum metu tradere cœperunt. Pœnæ enim terribiles constitutæ erant in eos, qui celassent Christianos.

Cap. 2.

Accedebant interim ij, qui Christianis inuestigandis præpositi erant, ad militiæ principem, dixeruntque ei; Quidam Christiani latitant in spelæo, quos nos nocturnis vigilijs psallentes audiimus. Id vbi audièrunt, qui erant in palatio, cum magna militum manu specum vallârunt; compræhensosque eos, qui intus erant, per omne corpus ferro victos adduxerunt in ciuitatem, in qua erat Rex. Cùm autem procederet Rex ad adorandos deos suos, & hostias immolandas, obtulerunt eos illi, atque dixerunt; Ecce, Rex, omnem nos perlustrantes urbem, inuenimus omnes cultores magnorum deorum, & iussis tuis obtemperantes. At hi soli reperti sunt tua iussâ contemnentes, & deos tuos irridentes. Mox ille iubet stare currum, & Christianis propius accedentibus ait; Vnde estis? Respondent illi; Nos quidem hic nati sumus, at religione Christiani sumus. Rex dicit ad eos; Non audistis, quæ supplicia constituta sint in huius religionis cultores? Respondent illi; Audiuimus quidem, sed irrisimus tuam stultissimam iussionem, mentemque peruersam, & ipsum quoque satanam, qui operatur in filios infidelitatis, quorum princeps tu es. Rex ait; Et audetis vos stulta dicere iussâ nostra? Equidem, per deos magnos, tormentis acerbissimis conficiam corpora vestra, dixitque ad principes; Extendantur, & cædantur virgis; videamusque num venturus sit Deus eorum, vt opituletur eis, & eripiat ex manibus meis. Adducti sunt ergo tres questionarij, qui eos crudis neruis cæderent. Martyres dixerunt; Adde his etiam alios tres impijssime hostis Dei? quo enim plûs auxeris tortores, tanto plures nobis adijcies coronas.

Christiani
vincti offeruntur
Maximiano.

Contemnunt
eius impia
edicta.
Ephes. 2.

Cæduntur
neruis.

Cap. 3.

Maximianus tyrannus dicit ad eos; Infelicissimi mortaliû omnium, iam ego iubeo præcidi vobis ceruices, & vos coronas expectatis? Abiurate hanc vanam doctrinam vestram, nec frustra perdatis vos ipsos. Martyres respondent; Perdet te Deus, qui sine causa affligis seruos eius, nulli culpæ affines. Maximianus ait; Lapidibus rotundis eorum contundite ora. Questionarij, arreptis lapidibus, eorum maxillas verberant. Martyres dicunt; Quia vidisti nos rectè agentes, idcirco sine misericordia nos iubes ita torqueri. Sed Angelus Domini percutiet te, & omnem impijssimam domû tuam. Præuaricator & inimice Dei, necdum satiatus es pœnis nostris, quibus affecisti nos, nec exhorruisti tot horis nequissimè seruire in nos? Sed certè maiora te manent supplicia, quàm sint nobis abs te illata. Neque cum animo tuo reputare voluisti, corpore circumdatos nos esse, quemadmodum & tu es; quanquam corpus tuum pro tua voluntate prophanum est & impium. Acutissimi lapides tui non potuerunt contere maxillas nostras. Agnosce, fili diaboli, & vide omnia sic se habere, vt loquimur. His auditis, Tyrannus immodico furore percitus, ait ad eos; Per magnos deos iuro, iussurum me, vt excindantur linguæ vestrae, vt ex vobis discant mortales omnes non contradicere dominis suis. Christi martyres dixerunt; Audi nequissime tyranne; Si tu eos, qui seculares dominos suos cõtēnnunt, odio habes & subdis tormentis; qua tandem ratione cogis nos venire contra Dominum Deum nostrum, vt iam meritò patiamur ea, quæ tibi parata sunt, tormenta? Maximianus respondit; Quæ verò mihi sunt parata supplicia? Martyres dixerunt; Quæ præparauit Deus diabolo, & angelis eius, & vasis eius, quæ estis vos impijssimi? id est, ignis inextinguibilis, & vermis immortalis, tormenta nunquam desitura, pœnæ sempiternæ, locus perditionis, exteriores tenebræ, vbi est fletus oculorum & stridor dentium, pluraque alia. Maximianus ait; Iam verò faciam excindi linguas vestras. Martyres dixerunt; Stulte, etiamsi organum præcideris, quo laudamus Deum, melius ascendent ad Deum gemitus cordis nostri, meliusque ad Deum clamabit cor nostrum. Immo & sanguis noster, quem temerè effundis, habet os vocis ingentis, præ tuba clamantis ad Dominum, quod iniuste hæc patimur.

Esa. 66.
Matth. 8. 13.
22. 24. 25.

Insignis eorum
fides &
constantia.

Cap. 4.

His verbis immaniter exacerbatus Maximianus, ait; Annotate singulorû responsa, ferroque per omne corpus constrictos, abducite in custodiam, & omni ex parte affligite eos, vt sicut opto, pœnis eos conficiam. Non enim solo gladio puniendi sunt, sed eorum exemplis omnem hanc regionem corrigi oportebit. Porro Adrianus, qui erat primus in officio, videns eorum constantiam & vnanimitem aduersus tormenta, dixit ad eos; Adiuro vos per Deum vestrum, pro quo hæc patimini, vt dicatis mihi veritatem, & quæ sit remuneratio vel gloria, quam pro his cruciamentis expectatis. Videntur enim mihi magna quædam & admiranda esse, quæ expectatis. Sancti martyres dixerunt; Nec dici potest, nec os nostrû exprimeret, nec aures capiunt ea, quæ nos recepturos speramus. Adrianus ait; Itane nihil de his didicistis neque

neque ex lege, neque ex prophetis, neque ex alijs scripturis? Sancti martyres responderunt; Nec ipsi propheta hæc perfectè cognouerunt. Homines enim erant, similiter Deum colentes, & quæcunque à spiritu sancto acceperunt, ea locuti sunt. De illa autem gloria sic scriptum est; Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor ho-
Esa. 64.
1. Cor. 2.
 minis ascendit, quæ preparauit Deus diligentibus se. Hæc ut audiuit Adrianus, statim exiliens, stetit in medio eorum, & dixit exceptoribus; Annotate etiam meam confessionem cum his sanctis & athleticis Dei. sum enim & ego Christianus. Confestim exceptores hæc in palatio renunciant Regi. Vbi autem eos vidit Rex, suspicabatur aliquam accusationem scripsisse Adrianum aduersus sanctos martyres, aitque; Legatur quamprimùm relatio, quam misit ad nos charissimus noster Adrianus. Exceptores dixerunt; Non putet pietas tua illum accusare eos? sed ipse quoque se Christianum profitetur. Rogauit autem nos, ut nomen eius in damnatorum numerum referremus.

Id audiens Maximianus, iratus est valdè, iussitque eum celeriter ad se adduci. Postquam autem aduenit, dixit ei; Insanis Adriane? Num & tu vis vitam tuam malè perdere? Adrianus respondit; Non insanio, Rex, sed à multa infania reuersus sum ad sanam mentem. Maximianus dixit; Quid multa loqueris? Pete à me veniam, & dic sub omnium conspectu, subrepisse tibi, ut ita loquereris, & expunge quæ dictasti exceptoribus, ut nomen tuum cum damnatis annotarent. Adrianus respondit; Equidem deinceps à Deo peram veniam malefactorum meorum, & superioris vitæ errorum. Maximianus hæc audiens, furore inflammatus, iussit eum ferro vinctum pertrahi ad carcerem cum sanctis martyribus, certum præfigens diem, quo & illum & sanctos martyres audire vellet. Vnus verò è seruis Adriani properè domum abiens, nunciavit Natalia vxori eius, Adrianum dominum suum ferro vinctum, ductum in carcerem. Illa hoc audiens, scidit vestem suam, & eiulans ait ad seruum; Quid culpæ admisit dominus meus, ut carceri traderetur? Respondit seruus; Quoddam vidi torqueri propter nomen eius, qui dicitur Christus, & illis non acquiescētibus, ut sacrificarent dijs, aut Regis præceptis obedirent, etiam ille dixit ad exceptores, ut scriberent ipsum cum eis, libentissimè cum illis moriturum. Natalia dixit; Scis ne, qua causa illi poenis affecti sint? Respondit seruus; Dixi iam tibi, ea causa eos excruciatos, quòd nolent sacrificare. Id audiens Natalia, valdè exhilarata est, vesteque mutata, quam lacerauerat, celerrimè se contulit ad carcerem. Erat ipsa parentibus nata Christianis, & filia sanctorum, & antea quidem non se ausa fuerat declarare, quòd esset Christiana, propter persecutionis immanem acerbiteratem. Cum autem venisset in carcerem, proci-
Ducitur eū
alys in cu-
stodiam.
Nunciatur
Nataliæ
vxi eius
Christiani
eū effectū.
 dens ad pedes viri sui, osculabatur vincula eius, & ait; Beatus es mi domine Adriane, siquidem inuenisti opes, quas tibi non reliquerunt parentes tui. Sic verò benedicetur, qui timet Dominum. Verè, mi domine, congregasti tibi diuitias in iuuentute tua, quas alioqui non inuenisses in senectute tua. Reuerà nunc securus pergis ad illud seculum, recondens tibi thesauros, quos inuenies necessitatis tempore; quibus tunc certè carebunt illi, qui nunc amplas possident facultates, & abundabunt, qui modò pauperes sunt; quando non erit amplius fcenerandi tempus, nec mutuū accipiendi; cum iam nemo poterit liberare à supplicijs gehennæ, nec adiuuare aliquem; non pater filium, non filiam mater; nec opes frustra coaceruatæ sui possessorem; non seruus herum, non amicū amicus. Vnusquisque enim suum onus portabit. Tua verò omnia, mi domine, tecum proficiscuntur ad Christum, ut ab eo percipias promissa, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēderunt, quæ preparauit Deus diligentibus se. Itaque securus perge ad illum, nihil timens mala futura, ut accipias iustam à Domino mercedem. Iam enim superasti ignem inextinguibilem & alia tormenta. Peto autem abs te, mi domine, ut permāneas in hac vocatione, qua vocatus es; nè pulchritudo tua te reuocet, neque affines, neque parentes, non diuitiæ, non possessiones, non pueri, non puellæ; nec quicquam omninò terrenum. Omnia enim hæc veterascunt & corrumpuntur. Ea sola nunc tuos versentur ob oculos, quæ sunt æterna; nec respicias ad ista caduca breuique peritura; non te dissoluant amicorum adulationes, nec tibi fidem suffurentur tuam sua blandiloquentia. Immo verò detestare illorum blandimenta; contemne impia & nefanda consilia. Ad eos solos attende, qui tecum sunt, sanctos; eorum imitare constantiam, sectare patientiam. Nec te frangat furor tyranni, non varia tormentorum genera reformides; non te perturbet hic ignis, non flamma perterreat.

Cap. 6.

Martyrum
vincula
osculatur
S. Natalia.

Hæc cum Natalia dixisset, obtinuit iam enim hora erat vespertina. Ait autem ad eam Adrianus; Abi nunc domum, soror mea, & cibo te refocilla. Vbi cognouero nos vocari ad questionem, mittam qui te vocet, vt cognoscas finem nostrum. Tum illa surgens à pedibus eius, omnes sanctos accedebat, & illorum vincula osculabatur. (Erant autem omnes vigintitres) dicebatque eis; Rogo vos, serui Christi, confirmate hanc ouem Christi; præbere ei paciẽtiæ consilia; proponite illi præmia parata illis, qui in fide permanent. Vos enim ipsum sanguinem vestrum obtulistis sacrificium in afflictione vestra. Hic est fructus tormentorum vestrorum; hi dolores vobis salutem parient sempiternam. Itaque & huius animam lucrimini cum animabus vestris, vt Christum vobis debitorem efficiatis; sitisque vos ei parentes loco illorum, quos secundum carnem habuit impijssimos. Confirmate animam eius monitis sanctissimis, vt futura credens, compleat agonem. His dictis, abiecit se ad pedes illorum, & adorauit vincula, quibus stringebantur, rursusque se contulit ad Adrianum, in interiori custodia manentem, & ad lignum extensum, aitque ad eum; Vide, mi domine, nè te moneat elegans forma corporis tui, neque decor iuuentutis tuæ. Hæc enim omnia esca vermium sunt. Non tibi imponat aurum & argentum, non vestes preciosæ, non possessiones, & id genus alia impedimenta. Nihil enim hæc proderunt in illo tremendo iudicij die; omnia enim hic remanent. Nec quisquam ibi vel dabit munera pro anima sua, vel ea oblata recipiet. Sola animarum sanctarum munera suscipiet Deus. Hæc cum locuta esset, valedicens ei, abiit in domum suam.

Adorauit,
pro, venci-
rata est.

Cap. 7.

Venit ad
vxorẽ suam
S. Adrianus.

Post dies aliquot audjens Adrianus ad tribunal se cum alijs vocatum iri, ait ad sanctos martyres; Si licet mihi cum bona venia vestra, domini mei, ibo domum, & adducam ancillam vestram, sororem meam, vt adit agoni nostro. Promisi enim ei cum iuramento, quod hora passionis nostræ ipsam accersirem. Sanctis martyribus assentientibus, dedit munera eis, qui custodiæ præerant, & abscessit, pro se fideiussores relinquens eosdem martyres. Cumque iam esset in itinere, vidit eum quidam è ciuibus, moxque præcurrit ad Nataliam vxorem eius, dixitque ei absolutum esse Adrianum, & iam aduentare. Illa id audiens, nolebat credere. Quis enim, inquit, potuit illum à vinculis absoluere? Mihi verò non contingat, vt absoluant eum, & separetur à sanctis. Hæc illa loquente, domesticus puer eius adueniens, dicit ei; Noveris dominum meum dimissum? & ecce venit. Tum illa suspicata fugisse eum martyrium, incredibili affecta dolore est, & fleuit amarissimè. Cumque eum conspexisset, surgens proiecit è manibus, quæ tenebat, & clauso ostio, exclamavit; Faceßat hinc procul à me, qui defecit à Domino, & mentitus est Deo suo. Non mihi contingat loqui ori illi, quo Dominum suum abnegavit; nec audiam verba linguæ fallacis, quæ dolose egit in conspectu Dei sui. vertensque se ad illum, ait; O sine Deo, mortalium omnium miserissime. Quis te coëgit aggredi opus, quod perficere nequies? Quis te separavit à sanctis illis? Quis te seduxit, vt recederes à conuentu pacis & quietis? Dic mihi, quæ te res in fugam compulit, necdum inito certamine? Quid ita abiecasti arma, necdum hoste conspecto? Quomodo vulneratus es, nulla adhuc missa sagitta? Mirabar ego, si ex gente, quæ est sine Deo, & è ciuitate impiorum quippiam boni Deo posset offerri. Et quanam fieri possit, vt ex gente homicida hostia munda Deo consecratur? Neque enim ex impurissimis, & qui delectantur fundendo sanguine, purum thymiamata potuit offerri Deo. Quid igitur faciam infelicissima, quæ cõiuncta sum huic ex impijs impio? Non mihi cõcessum est vnus horæ spatium, vt dicerer vxor martyris potius, quam transgressoris. Breuis fuit exultatio mea, sed per secula durabit opprobrium meum. Ad horam lærata sum inter mulieres; at nunc cum ignominia versabor inter illas.

Pijssima fer-
miana mirè
dolet, dum
putat mari-
tum suum à
Christo de-
fecisse.

Cap. 8.

Iecit pi-
um
Nataliæ.

Interim beatissimus Adrianus his eius sermonibus valde delectabatur, immò & cõfirmabatur, ita vt ardentius cuperet implere, quod promiserat. Mirabatur autem ex eius scemina ore illa verba proficisci, quæ & iuuenis, & nupèr nupta esset. Nam intra menses tredecim illi fuerat coniuncta. Cernens autem eam immodicè cruciari & vehementer affligi, ait ad eam; Aperi mihi, domina mea Natalia. Non enim, vt tu putas, martyrium subterfugi; absit hoc ab animo meo; sed veni, vt tecum eas, & præsens inter sis certamini nostro, quemadmodum promiseram tibi. Illa non credens, respondit; En vt me in fraudem vult impellere transgressor; en vt mentitur alter ludas. Recede à me; alioqui me ipsam interficiam, vt vel sic fatieris. Sed cum nollet aperire, dixit ad eam Adrianus; Aperi ocyus; ego enim recedo, vltra te non visurus. Postea verò lugebis; quod non videris me ante decessum meum. Fide-

iuste

iusserunt pro me sancti martyres, & si ego inuentus non fuero à custodia præfectis; cum suis pariter & meas luent pœnas, nec ferre poterunt, cum sint iam penè illatis à tyranno supplicij exanimati. Hæc audiens Natalia, statim reserauit fores, & mutuo sibi prostrati sunt. Ait autem ad eam Adrianus; Beata es inter mulieres, quoniam tu sola cognouisti Deum, vt saluum faceres maritum tuum. Verè tu sola palam apparuisti in terra amans virum tuum. Benedicta corona tua, quæ es fructus victoriae, & martyrum confors, etiamsi non patiaris tormenta. Dein de assumpta illa, abiit. Inter eundem autem dixit ad eam; Dic, quæso, soror mea, quid cõstitueris de facultatibus tuis. Illa respondit; Noli, domine mi, noli meminisse eorum, quæ sunt mundi huius, nè aqum tuum illiciat. Id solum cogita, ad quod vocaris. Excidant ab animo tuo omnia mundi huius corruptioni obnoxia; ad ea sola videnda festines, quæ non deficiunt, quæ sunt reposita tibi & sanctis illis, cum quibus ambulas in via Domini.

Sanctissimæ
admonitiones
Natalie.

Vbi ad carcerem ventum est, Natalia ancilla Dei prope se prostravit ad pedes sanctorum, & adoravit vincula eorum. Videbat enim corpora eorum iam à supplicij putrefacta, ita vt vermes ex eorum vulneribus exciderent; inclinansque sese, putredinem omnem abstergebat. Misit verò etiam puellas suas, quæ adferrent ei lintea eius & multa & valde preciosa. Erat enim prima inter clarissimas foeminas, & tam suorum, quam mariti sui parentum natalibus insignis. Allata autem à puellis lintea accipiens, exterfit suis manibus plagas sanctorum, alligabatque manus & pedes eorum, (Erant enim illorum dissoluti artus pondere vinculorum ferreorum) mansitque cum eis in carcere diebus septem, studiosè sanctorum martyrum vulnera curans. Vbi autem aduenit dies, illis audiendis præstitutus, Maximianus iussit eos coram se exhiberi. Mox aduolant ministri ad carcerem, iubentque eos exire. Cum autem viderent eos pœnis dissolutos; instar pecudum portant eos, ingredi non valentes. Omnes enim vigintitres vna erant cõstrikti catena. Porro Adrianus athleta Christi sequebatur eos, vincis à tergo manibus. Cumque ad tribunal appropinquassent, is, qui negocijs præfectus erat, eos conspiciens, nunciauit Maximiano, adesse condemnatos illos. Tyrannus verò dixit; Subligaculis ad verenda præcincti, introducantur omnes pariter, vt suos inuicem videant cruciatus. Commentariensis dixit ad Regem; Illi, qui prius cruciati sunt, non possunt nunc ad quæstionem vocari; sed Adrianus introducatur, qui cum sit etiamnum recens, potest quæstionem omnem perferre. Aliorum autem putrefacta sunt corpora, ita vt costæ eorum appareant; & si rursus quæstio inter illos exerceatur, mox animas reddent, nec durare poterunt ad supplicia eis præparata. Nos enim nolumus, vt quodam pœnarum compendio finem vitæ accipiant, tanquam qui nihil peccarint. Sed habeant inducias quasdam paucorum dierum, & tum dignas dent facinorum suorum pœnas. Si ergo iubes, introducatur nunc Adrianus, qui ad omnem perferendam quæstionem adhuc satis habet roboris. Maximianus dixit; Tectum subligaculo, introduce eum. Expoliant ergo eum vestibus, & ferentem suis manibus euleum, eum sistunt coram tyranno. Euphti autem illi dixere sancti martyres; Ecce Adriane, dignus effectus es, vt tollas crucem tuam, & sequaris Christum. Vide ergo, nè frangaris timore, & abeas retrorsum, mercesque tua euane scat, & thesaurum tuum diabolus suffuretur. Non te perterreant ea, quæ videtur, tormenta, sed contemplare animo ea, quæ expectas; & fidenter accedens, pudore affice tyrannum. Non sunt condignæ pœniones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

Cap. 9.
Nota pœnas
martyrum.

Itè Natalia
erga illos
sedulitate.

Martyres
confirmant
Adrianum
eum ad
supplicia.

Rom. 8.

Porro Natalia dicebat ei; Vide, mi domine, vt in solo Deo defigas mentem tuam, nec cor tuum ad vllam rem expauescat aut trepidet; vbi videris tormenta tibi intèta ri. Labor exiguus est, sed manebit telus sempiterna. Breuis est afflictio, sed quies erit perpetua. Ad breue tēpus ferēs dolores, at paulò post cum Angelis exultabis. Quod si terreno Regi militans, propter exigua stipendia vapulabas; multò iam constantiori animo ferre debebis, quicquid tibi pœnarum illatum erit, propter regna caelorum. Vbi autem introductus fuit Adrianus, cum eum vidisset tyrannus, ait ad eum; Adhuc permanes in infania, & vis malè exire ab hac vita? Adrianus respondit; Iam tibi dixi me ab amentia recessisse; & ideò paratus sum hanc vitam profundere. Maximianus ait; Non ergo sacrificas, nec adoras deos, sicut ego & ceteri omnes? Adrianus respondit; Cum tu in errore verferis, cur alios in errorem inducis, & tum te ipsum perdis, tum omnem huc populum, cui persuades, vt adoret eos, qui sine anima sunt, relinquuntque Deum; qui fecit caelum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt? Maxi-

Cap. 10.
Natalia suū
consolatur
maritum.

Psal. 143.

Adrianus
lignis tun-
dicur.

mianus dixit: Itane exigui tibi videntur dii nostri, qui magni sunt? Adrianus respondit: Ego verò nec exiguos, nec magnos eos dico, cum sint planè nihil. Audiens id tyrannus, iratus iubet eum lignis contundi. Vbi autem cognouit beatissima Natalia, quòd cœpissent eum cadere, cōtinuò sanctis martyribus indicans, ait: Ecce dominus meus iam inchoauit martyrium. Illi verò sese prosternebant, pro eo Dōminum deprecabantur. Tyrannus autem dixit ad eos, qui illum cædebant: Dicite ei; Noli blasphemare deos. Adrianus ait: Si ego sic crucior, dum blasphemo eos, qui non sunt dii? quæ tibi ferenda erunt cruciamenta, qui Deum viuum & verum blasphemas? Maximianus dixit: Hęc verba ab illis impostoribus didicisti. Adrianus ait: Cur tu illos impostores vocas, qui duces nobis sunt ad vitam æternam? Vos potius estis seductores, qui homines in perditionis laqueos inducitis.

Cap. 11.
Magnis fu-
stibus cædi-
tur.

Tyrannus
bladis adu-
lationib⁹ ni-
etur eū re-
uocare ad
impietatē.

Tum verò Maximianus furore percitus, iubet eum à quatuor cædi lictoribus magnis fustibus; dicit autem ad eum Adrianus: Quanto tu mihi, tyranne, numerosiora adhibes supplicia, tanto mihi plures conficis coronas. Omnia verò, quæ aut tyrannus interrogasset, aut Adrianus respondisset, beatissima Natalia sanctis martyribus renunciabat. Maximianus tyrannus dixit: Vel nunc confitere deos, & parce tibi atque iuuentuti tuæ. Quid ita temerè te ipsum perdis? Iuro tibi per magnos deos, non sine commiseratione adspicere me pulchritudinem tuam. Adrianus respondit: Equidem parco mihi ipsi, nè totus peream. Maximianus ait: Ergò confitere deos, vt tibi sint propitij, teque honoratum restituant in locum pristinum. Non enim comparandus es cum illis, qui tecum vinciti sunt. Tu enim benè nati & honesti viri filius es, & licet iuuenis sis, tamen magnis honoribus dignus es. Cateri pauperes sunt, atque è rusticis & malefamis prògnati. Adrianus respondit: Nōsse te patriam & genus atque auos meos non dubito. Verum si scires benè illorum sanctorum genus, opes & patriam, quam expectant, quam primum abijceres te ad illorum pedes, rogaresque, vt pro te deprecarentur: quin & manibus tuis confringeres deos tuos. Ad has voces ira immensa inflammatus Maximianus, iubet à quatuor viris fortissimis eū ventrem verberari. Cumque videret effundi viscera eius, iussit parci illi. Erat enim beatus Adrianus iuuenis & corpore tener, annos natus plus minus vigintio octo: dixitque ei saeuissimus tyrannus; Animaduertis, quantum tibi parcam. Si ergò sola voce inuocaris deos, mox iubebo accersiri medicos, vt curent vulnera tua, & hodiè tecum eris in palatio meo. Adrianus respondit: Tametsi tu mihi promittis & operam medicorum, & honores, & tuam in palatio familiaritatem, dicisque deos tuos se mihi propitios fore polliceri: at velim tamen, vt ipsi mihi dicant ore suo, quid mihi prastituri, quo me beneficio affecturi sint. Ità enim fiet, vt ego eis hostias offeram, eosque adorem, quemadmodum tu vis. Maximianus ait: Non possunt isti loqui. Adrianus respondit: Quid ergò eis sacrificas, impiissime, qui loqui non possunt?

Eius venter
verberatur,
& viscera ef-
funduntur.

Cap. 12.
Reducitur
in carcerē.

S. Natalia
adhuc viuē-
tis mariti
honorat re-
liquias.

Valdè commotus tyrannus, iussit eum cum cæteris sanctis ferro constrictum, mitti in carcerem, diem prafiniens, quo omnes simul ad tribunal producerentur. Itaque milites eos in custodiam abduxerunt: & alios quidem trahēbant: alios verò, quos poenæ dissoluerant, portabant. At Natalia beatissima sollicitè confortabat Adrianum, & missa ad ceruicem eius manu, cumque palpans, ait: Beatus es, domine mi, quandoquidem sanctorum consortio dignus effectus es. Beatus es, lumen meum, qui pateris eius causa, qui pro te passus est. Proficiscere nunc dilectissime ad videndam gloriam eius. Qui enim communicauerit passioni eius, etiam gloriæ eius particeps erit. Deindè in carcere inclusi sunt. Porro sancti martyres, qui cum eo vinciti erant, accedentes ad eum, salutabant eum, ingenti lætitia perfusi. Qui autem humi iacebant, nec pedibus ingredi poterant, reptantes manibus, festinabant offerre ei osculum pacis. Beata autem Natalia extergebat sanguinem eius, & eo perungebat corpus suum. Cumque oscularentur eum sancti martyres, dicebant ei: Lætare in Domino, dilectissime: quoniam nomen tuum inter perfectos Dei seruos annotatum est. Adrianus respondit: Vos gaudete, vestra enim corona, est labor vester. Pro me verò potius orate, vt nihil aduersum me possit diabolus: multum enim iam corpore defeci. Sancti martyres dixerunt ad eum: Confide in Domino. nō enim preualebit aduersum te satan. Procū illum repellet patientia tua. Nos equidem timebamus tibi, cum adhuc es homo. At nunc, quando naturam humanam excessisti, non poterit deinceps tibi præualere inimicus. Nihil ergò formides. Christus enim

enim est victoria tua. Interim Diaconissæ, & aliæ mulieres piæ & Deo notæ, permanebant in carcere, curantes vulnera sanctorum! & aliæ quidem medebantur vulneribus, aliæ verò suis stolis, quibus indutæ erant, abstergebant putredinem à vulneribus: partiebanturque inter se sanctos, vt scirent singulæ, quibus suam operam & curam impenderent.

Religiosæ matrone sollicitè curat martyres.

Vt autem rescivit tyrannus multas etiam valdè honestas matronas ad eos confuere, magno dolore affectus, vetuit, nè cuiquam illarum pateret aditus in carcerem. Cernens hoc sancta Natalia, nõ licere sceminis ministrare eis, totondit capillos suos, & sumpto viri habitu, ingressa est in carcerem, & omnium vulnera fouebat sola. Et cum erga omnes suum explisset ministerium, veniebat ad Adrianum, sedensq; ad pedes eius, ait ad eum; Obsecro te, mi domine, sis memor coniunctionis nostræ, & quomodò ego in hoc martyrio tibi adstiterim; teque in hoc agone confirmârim, hasque tibi coronas preparauerim. Deprecare igitur Dominum nostrum Iesum Christum, vt me tecum accipiat: vt quemadmodum cõmunicauimus in hac vita misera & plena peccatis, ita simul esse possimus in illa beatissima vita, quæ est omnis doloris ex-pers. Oro te, mi domine, vt has primas preces offeras Deo. Scio enim præstiturum tibi Deum, quicquid ab eo petieris. Amat enim & gratum habet, si quid ab ipso petas. Nõsti peruersitatem ciuium vrbs huius, & Regis impietatem: nè fortè quandoquæ ab aliquo suggeratur tyranno illi, vt me homini impio coniungat, & polluat ab eo torus tuus & sancta coniunctio nostra. Quæso, serua cõiugem tuam, sicut ab Apostolo didicisti. Dona mihi hanc mercedem continentia, vt permaneam tecum, & dicant ex me omnes mulieres obtemperare viris suis, comperta erga me cura & sollicitudine tua. His dictis, surrexit, & prout cuiusq; necessitas postulabat, singulis curam adhibebat martyribus. Proponebat eis simplices, eosque delicatos cibos. Erant enim intolerandis affecti doloribus, quòd vulnera iam inciperent redire ad sanitatem. Vbi autem aliæ sceminæ perceperunt Nataliam præcis capillis in veste virili seruire martyribus, amputarunt etiam illæ sibi pilos capitis, & virili se habitu tegentes, ingressæ in carcerem ministrabant sanctis.

Cap. 13.

Vide Natalia facinus sanctissimū.

Exorat pro se marci sui suffragia apud Deum.

Aliæ matrone imitatur Nataliam martyribus ministrant.

Cap. 14.

Quod posteaquam Maximianus comperit, tum etiam, quòd iam deficerent viribus martyres, iussit incudem adferri, & eorum pedibus supponi, & veste ferreo manus ac tibias illorum confringi, ita dicens; Dabo operam, vt non instar aliorum hominum communi morte finiant hanc vitam. Fecerunt lictores, vt erant iussi, vasaque & incudem cum veste ferreo attulerunt in carcerem. Id vt vidit beata Natalia, occurrit eis, rogauitque vt ab Adriano inciperent, nè poena atrocissima sanctis illata terreretur. Obtemperarunt ei carnifices, & cum imposuissent Adriani tibiam super incudem, beata Natalia pedem eius apprehendens, extendit super incudem. Carnifices verò multa vi cadentes, amputarunt pedes eius, & crura confregerunt. Porro beata Natalia ait ad eum; Precor te, mi domine, serue Christi, dum adhuc in te hæret spiritus, extende etiam manum, vt amputent eam, vt sanctis martyribus similis efficiaris per omnia. Maiora enim illi tormenta perpeffi sunt, quàm tu. Extedit ergo manum beatissimus Adrianus, & porrexit eam Natalia. Illa verò imposuit eam incudi, & carnifices amputarunt. Deindè amouent ab illo incudem, & mox spiritum reddidit.

Excedit è vita beatissimus Adrianus.

Cap. 15.

Ad alios porro martyres euntes illi cum incude & veste ferreo, crura eorum confregerunt, illis suos pedes extendentibus etiam ante aduentum carnificum, sicque dicentibus; Domine Iesu, accipe spiritum nostrum! & sub his verbis sanctas Domino animas reddidit. Maximianus autem iussit corpora eorum flammis exuri, dicens, Nè fortè veniant Galilæi, & tollant ea. At beatissima Natalia abscondit manum sancti Adriani in sinu suo, nè ignibus absumeretur. Itaque carnifices ad tyranni voluntatem abspartabant corpora martyrum, vt ea concremarent in fornace ardenti, quæ iam parata erat. Sequebatur autem eos beata Natalia, excipiens stillantem à martyrum corporibus sanguinem, atque eo suum corpus liniens. Sequebantur etiam aliæ mulieres religiosæ, & honesto loco natæ, martyrum sanguinem in linteamina & purpuram suscipientes: atque aliæ in sinu suo sanguinem illum abscondebant. Ipsas quoque carnificum vestes, quæ sanctorum martyrum sanguine infusæ erant, clarissimæ sceminæ multo auro & gemmis preciosisque ornamentis sibi compararunt. Vbi ad fornacem ventum est, per eius os superius iactarunt carnifices corpora martyrum in ignem, sceminis illis cum lachrymis ita clamantibus; Mementote nostri, domini,

Itaque alij martyres.

Nora hinc, quanti fecerit antiquas reliquias sanctorum.

domini, in requie vestra. Porrò Natalia, facto impetu cum magna voce, volebat se ipsam conijcere in ignem. Sed cum martyrum corpora in fornacem iniecta essent, repente extiterè tonitrua magna, & pluuia, & grandines, & fulgura, atque terræ motus, ita vt haud secus atque in diluuiò nataret ciuitas, & loca omnia aquis repleverentur, ipsaque fornax vi imbrium & tempestatum extingueretur. Eam Dei iram terribilem cernentes carnifices, aufugerunt: alij cadentes in facies suas, expirarunt. Qui autem illic aderant homines fideles, cum Natalia & alijs religiosis foeminis sanctorum martyrum rapuerunt reliquias, adeò prorsus nihil ab igne læsas, vt ne capilli quidem combusti essent.

Sanctorum corpora ab igne non laeduntur.

Cap. 16.

At verò homo quidam religiosus loci illius, cum coniuge sua pròcidens ad vestigia Nataliae & fratrum, qui aderant, ita dicebat; Ecce nos apud urbem hanc manebamus in loco secreto, abominantes eorum impietatem & sanguinis profusionem, quam in hac ciuitate exercuit impius Rex. At nunc recessuri sumus Byzantium, odio habentes hæc loca nostra. Date igitur nobis corpora sanctorum martyrum, & ea impòsita in nauiculam nobiscum abspòrtabimus, atque apud nos recondeamus, donec moriatur hic impiissimus tyrannus. Tum verò huc ea transferemus, vt ab omnibus adorentur. Quòd si ea hic relicta fuerint, Rex impius ea tollet, & rursus co cremabit, & inueniemur nos proditores eorum corporum, quæ Deus ab igne seruauit per tonitrua, terremotus & tempestates. Placuit is sermo omnibus, & intulerunt corpora in nauim, quæ ea vexit Byzantium, flante vento in puppim.

Adorare, p. venerari, frequens est in sacris historijs & patribus.

Transferunt sanctorum corpora Byzantium.

Cap. 17.

Natalia autem mansit in domo sua, habens apud se manum beatissimi Adriani martyris, quam purpura obuolutam & myrrha perfusam, reposuit ad caput lecti sui, nemine id sciante. Post dies aliquot tribunus ciuitatis venit ad palatium, orauitque Regem, vt eam sibi coniugem acciperet. Erat enim Natalia opulenta valde, & faciliè prima etiam inter clarissimas foeminas, formaque corporis elegantissima. Misit autem ad eam tribunus honestas matronas, vt de coniugio eam sollicitarent. Quibus beata Natalia respondit; Multum ego lætor hoc nuncio. Quis enim mihi præstitisset, vt coniungerer tali viro? Hoc vnum peto, vt dentur mihi tridui inducia, vt interim me præparem, non enim putaram me ab aliquo ad nuptias vocandam. Hæc illa dicebat quidem, sed animo fugam meditabatur, habitare volens apud corpora sanctorum martyrum: atque hac ratione sefellit mulieres, ad ipsam missas à tribuno. Illis ergò recedentibus, abiit in cubiculum suum, vbi erat manus sancti Adriani, pròcidensque in faciem suam, sic precata est cum lachrymis; Domine Deus noster, Deus afflictorum, qui iuxta es ijs, qui tribulato sunt corde, respice me ancillam tuam, & nè sis inquinari torum Adriani martyris tui. Rogo Domine, nè obliuiscaris eorum, quæ pro te passus est ille seruus tuus. Miserere Domine, miserere: nè sis immemor vinculorum eius, quæ pertulit propter sanctum nomen tuum. Misericors Domine, memineris amputatorum pedum & præcisæ manus eius, nec patiaris inania fieri tormenta eius & miseras, quas viderunt serui tui, qui excruciatii sunt propter te. Adspice Domine, & libera me. Memor esto Domine famuli tui Adriani, & eripe me à confortio inimicorum tuorum, ne multiarius hostis polluat torum Adriani serui tui. Tu Domine, qui liberasti sanctos martyres tuos ab illo igne, libera me ab expectatione impij hominis.

Petit Natalia Tribunus ciuitatis in coniugem.

Psal. 33.

Rogat Dominum Natalia, nè pmittat pollui torum S. Adriani viri sui.

Cap. 18.

Virgo S. Natalis.

Hæc cum præcata esset, præ multo mœrore obdormiuit, & ecce vnus è sanctis martyribus illis adstitit ei, dicens; Pax tibi Natalia, ancilla Christi. Confide: non te despexit Deus, neque nos obliti sumus laborum, quos suscepisti propter nos. Mox autem vt peruénimus ad conspectum Christi, rogauimus eum, vt citò venias ad nos. Beata Natalia respondit; Dic mihi sancte martyr, num vobiscum coram Christo apparuit sanctus Adrianus dominus meus. Martyr ait; Immo verò ante nos ille peruénit ad Christum. Sed exurge iam, & conscensa nauis, proficiscere ad locum, in quo habentur corpora nostra. Ibi enim visitabit te Deus, & perducet ad nos. Expergefata Natalia, vbi ad se redijt, relicta omnibus suis, solam Adriani manum tulit secum, & profecta est Byzantium. Conscensa autem nauis, inuenit illic multos vtriusque sexus, fugientes à conspectu tyranni. Postquam autem tribunus de eius abitione cognouit, petijt à Maximiano militarem manum, & aliam ingressus nauim, persequabatur eam. Sed cum iam ad mille stadia progressus esset, ventus contrarius còpulis eum cum suis retrocedere. Quidam autem ex eis, mortui sunt & fluctibus obruti. Porrò nocte media nequam spiritus apparuit nauigantibus cum beata Natalia in nauis quadam, in qua etiam

Relinquit omnes temporales diuitias, ppter Christum.

etiam epibata esse viderentur, dixitque eis tanquam naucleri voce; Vnde venitis, aut quò ire pergitis? Illis respondentibus, se Nicomedia Byzantium proficisci, rursus ait mendax ille; Erratis planè, in partem sinistram dirigite nauim. Hoc verò dicebat, vt eos in pelagus pertractos perderet. At illi persuasum habentes nautas eos esse orientales, aliorum pandebant vela, ituri, quò iussi erant. Confestim autem apparuit eis beatus Adrianus, magna voce dicens ad eos; Pergite, vt cœpistis, nec audiat is istum, qui vobis interitum asserere molitur. Repentè disparuit impostor ille spiritus. Exurgens autem Natalia, vt vidit antecedentem ipsos sanctum Adrianum, mirè exhilarata est. Ventus quoquè secundus existens, perduxit eos Byzantium antequàm dilucesceret. Egressi verò è nauì, properè se contulerunt ad eas aedes, in quibus asseruabantur corpora sanctorum martyrum, qui pro Christi amore tormenta omnia perpessi erant.

Venit Byzantium.

Porro beata Natalia manum sancti Adriani posuit super corpus eius, & flexis genibus orauit. Postea surgens ab oratione, in interius cubiculum se recepit, & fratres sororesque omnes salutans, rogauit, vt pro ipsa orarent. Illic enim multi fideles conuenierant, qui rogauerunt eam, vt parumpè quieti se daret. Valdè enim ex nauigatione defatigata erat.

Cap. 19.

Quiescenti autem mox apparuit beatus Adrianus, dicens ei; Benè huc aduenisti in pace ancilla Christi & filia martyrum. Veni ad nos in requiem tuam. Veni, & percipe ea, quæ tibi debentur. Illa euigilans, visionem indicat fratribus; rursusque obdormiens, reddit spiritum. Volentes autem eam excitare fideles, comperunt vitam fundam. Surgentes igitur orant, ac deindè ponunt eam apud corpora sanctorum martyrum; & precibus post eam depositionem absolutis, domum illam obsignauerunt, in qua multi ytriusque sexus commorabantur, qui contemptis & repudiatis omnibus, quæ sunt huius mundi, Domino seruiebant; Cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

S. Natalia in pace redit spiritu.

VITA S. CORBINIANI, PRIMI EPISCOPI

FRISINGENSIS, EDITA AB ARIBONE, QVARTO

Frisingensi Episcopo, Capitibus ad marginem adiectis per

F. Laurentium Surium.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS.

Vm cupimus ad ædificationem audientium, vitam beati Corbiniani stylo breuissimo explicare, virtutesque, quas per eum fecit Dominus: primò necesse est sancti spiritus implorare suffragium, quatenus eius adiuvante gratia, dignè possimus tanti viri Dei & vtiliter miracula enarrare.

HISTORIA.

ENERANDVS igitur Dei famulus Corbinianus, ortus fuit ex regione Melitonensi, natus in vico, qui dicitur Castrus, ex patre Vualdekiso, & matre Corbiniana. Quondam nato, genitor eius languore correptus, rebus excessit humanis. Eo itaque post obitum patris nato, mater eius, genitoris sui nomine ex sacro eum fonte fecit ablutum appellari: at postea illius amore compuncta, nomen eius mutauit, eumque vocauit Corbinianum. Qui dum bonæ indolis puer excreuisset, diuina inspiratione compunctus, sacra religionis officium viriliter diligebat, cœpitque diuinæ scripturæ sagacissimus indagator existere, psalmodiam diligere, ieiunium amare, vigilijs & orationibus sanctis insistere, pauperes, quantum potuit, recreare, hospitalitatem sectari, & in boni operis cultu studiosè persistere. Ad hoc quoquè diuino est perductus amore, vt omnem mundi concupiscentiam ab ipso iuuentutis relinqueret flore, & sanctæ continentia sanctæque castitatis solertissimus custos existeret. Porro ad beati confessoris Christi Germani

8. Septēbris. Cap. 1. Patria & parentes S. Corbiniani

Virtutes pueri.

Germani ecclesiam, in eodem castro constructam, deuotissime se contulit, atque iuxta eam paruum sibi construxit ergastulū, tantum solitudine delectatus, ut nihil aliud possideret, nisi tantum ministros, qui sibi exterioris necessitatis solatium exhiberent. Quos quotidie sacris studuit disciplinis instruerē, ut suæ imitatores existerent vitæ. Multa quoque coepit ad illum credentium populi que turba confluere, & sacra eius monita diligenter excipere. Quicquid autem ex oblatione fidelium suscepisset, excepto victu necessario, pauperibus erogabat.

Cap. 2.

Vindemiarum quoque tempore, cum quidam ei vindemiarum primitias afferret, ministri eius in cellario vas inde non modicum impleuerunt. Contigit autem cuiusdam noctis silentio, ut musto vehementer intumescēte, magni feruoris vim vas sufferre nequiret, spinamque tam fortiter reijceret ut eius sonitus in cellula ad aures viri Dei perueniret. Qui statim intelligens quod gestum fuerat, sese in orationem fixis in terra genibus proiecit, silentium suum ut seruaret, ministris hoc indicare distulit, sic pernoctans in orando, usque dum matutinas Deo laudes persolueret. His peractis, ex more tintinnabuli signo ministros conuocans, suspicionem, quam de vino habuit, eis indicauit. Tunc ergo frater, qui cellario præerat, nomine Ansericus, arrepta clauis festinè cellarium referauit, & in introitu spinam pede inuenit, & in manus tulit, ad vas accessit: res mira apparuit, quia tam incolume mustum inuentum est, ut nec gutta quidem foras exiret. Quod dum viro Dei nunciauit, omni cautela iussit silere miraculum.

Cap. 3.

Quadam verò die fur quidam, instigante diabolo, mulam viri Dei foris reperiens abstulit, eamque ascendens, propinqui saltus se immergebat latibulis. Ministri verò viri Dei, vespera appropinquante, mulam quærentes, inuenire non poterant, huc illucque quærendo discurrētes per latera montium, & ima conuallium, sylvarumque latibula, necnon & ea loca perscrutantes, vbi prius mula solita erat pasci, usque dum eis nox ita tenebresceret, ut coacti vacuique domum reuenterentur, & damnum de mula viro Dei referrent. Ipse autem leniter consolatos dimisit, seque in oratione profrauit: sicque orando permansit, usque dum matutinarum solennijs debitas Deo laudes impleuit. Ac deinde cum ad refocillationem lassæ corporis paululum quiesceret, Angelus Domini in ipso matutinali crepusculo ei per visum apparuit, furemque cum mula aduenturum prædixit. Ille autem à somno excitatus, grates Deo retulit & laudes, atque etiam beato Germano, in cuius ecclesiæ foribus tunc ipse manebat. Apertaque fenestra cellula, signo ex more tintinnabuli suos ad se conuocatos ministros. Quibus adstantibus præcepit, ut venientem furem cum mula, minimè læderent. Sed hoc nequaquam appetitu vanæ gloriæ ministris prædixit, sed de eorum mentis insaniam mitigaret, nè furore coacti, Dei virtutem in suam mutarent insaniam, aut ut rei sanguinis in eius persecutione non fierent. Vix verba præcipiendo compleuerat, & ecce ostium cellula, vbi vir sanctus cum discipulis loquebatur, mula ingressa, super se sedentem obtulit furem rigidum, & quasi exanimem, dorso illius adhaerentem perinde ac si ligatus super eam esset, ita ut si vellet, descendere nequiuisset. Qui dum viri Dei iussione depositus, & humi esset proiectus, instar ligni vel lapidis, amens & sine sensu iacebat. Coepit autem eum vir Dei tam increpatione, quam admonitione, à sua nequitia quasi à graui somno suscitare. Qui cum ceu dormiens expergefactus esset, timorem dimisit animi, & confitendo atque pauendo malum, quod viro Dei fecerat, confessus est se amplius non peccaturum, etiamsi præ inopia periturus sit. Eo ergo sic prostrato iacente, & promittente vitæ mutationem, eum vir Dei de humo iussit surgere. Mox ille tam celeriter surrexit, quasi rigidus atque contractus minimè fuisset: & sic suæ miseriam referebat historiam, quomodo in dorso mula pernoctasset, tot montium summitates atque ima conuallium, sylvarum atque veprium densitates perambulasset, & quasi à mula vincus fuisset. Quibus dictis fidem vulnerata facies conciliabat. Denique ab irrationali animali adductum se inscientem ad virum Dei fuisse professus est, & quod intempeste noctis silentio viam euadendi vel latendireperire minimè potuisset. Sed quid mirum, quod orationes iustorum, Deo largiente, valeant vincula reprobis iniicere, & à mentis eos reuocare industria, cum tantam Deus electis suis præstet gratiam, ut cum rerum necessitas exposcit, mira quoque aliquando ex prece faciant, aliquando verò ex potestate, cum Iohannes dicat: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri? Quia ergo filij Dei ex potestate fieri possunt, quid mirum, si signa facere ex potestate valent? Et quid mi-

Nota historiam mirabilem.

Ita ferè Gregorius Papa lib. 2. Dialog. cap. 30.

rum, si signa per orationes facere valent, cum Dominus suis fidelibus promiserit, dicens: Omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis, & fient vobis? Orationis nanque virtute semper sunt signa ostensa, mirabilia demonstrata. Nam Moyses per orationem Pharaonem superbum Regem in mare rubrum demersit, Aegyptios deleuit, & Dei populum liberauit. Iosue occidentem Solem tandiu orando stare fecit, donec hostes pugnando deleuit. Elias tribus annis caelum & mensibus sex ab imbre coercuit, & cum voluit, orando pluuiam tribuit. Iste itaque, vir sanctus oratione alligauit reum, vt ad nequitia suae animae solueretur, & ad poenitentiam reverteretur: ei que tres argenteos dedit, atque admonuit, vt nec coactus furtum faceret. Et ille accepto munere, laetus recessit.

Coepit itaque longe lateque fama sanctitatis eius crescere, & fidelium ad eum, nobilium & ignobilium, vtriusque sexus turba confluere, aeterna vita ex ore illius verba libenter audire. Tantumque excellentia vitae illius percrebuerat, vt ad summum maiorem domus Pipinum rumor sanctitatis eius perueniret. Is vero vnus ex charissimis sibi optimaribus ad viri Dei cellulam transmisit, seque humiliter eius precibus commendauit. Multique ad eum senes & nobiles concurrentes, vt pro ipsis oraret, rogabant. Alij autem sua ei munuscula orationis causa mittebant. Tunc vir Dei crebris aduenientium colloquijs occupabatur, sed mens eius magno inde tadio affecta, magnis fletibus atque lamentis se abstrahere nitabatur: tactusque dolore cordis intrinsecus, suspirijs & gemitibus crebris deplorabat, quod tranquillitate, quam quaesierat, & solitudinem, quam desiderauerat, se amisisse perspiceret, & paupertatem, quam amauerat, sibi deesse valde pertimesceret, & adesse sibi diuitias, quas noluerat, orationis studium se ultra consuetudinem amittere, responsis aduenientium, & acceptione dantium, & dispensatione egentium occupatum. His vero tribulationibus fatigatus, quartumdecimum in sua cellula impleuerat annum. Tunc demum iniens consilium, ad limina sacratissima beatorum Apostolorum Petri & Pauli orationis causa ire decreuit, & ibi se Apostolici viri doctrinae & orationibus commendare, & si fieri posset, impetrare ab eo sibi & suis qui cum eo venirent, in quodam angulo latitandi facultatem, vt ad sanctorum Apostolorum patrocinia posset secretius peruenire, & ibi sub sanctae conuersationis regula liceret ipsi vitam ducere.

Mouit autem vir sanctus comitatum suum cum vniuersis supellestilibus, & incolumis coeptum perfecit iter. Oratione autem facta in confessione beatissimi Apostolorum principis Petri, ad beatam memoriam Gregorij Papae pedes se prosternit, ei que secretum animi sui diligentissimè explicauit, & quibus necessitatibus coactus, suum amisisset secretum, & quomodo tranquillum per humanos fauores perdidisset portum, & quibus rerum secularium tumultibus quasi nauis in medio mari iactaretur fluctibus, vt vix solitudinis marginem recolendo prospiceret. Et plus etiam permidanda adiecit, quia temporalia à multis sibi concessa munera, sibi potius ad perditionis cumulum euenire posse timeret, quam ad praesentis vitae solatia. Venerabilis autem Papa Gregorius audiens viri Dei verba, intellexit zelum animi eius, qualiter & quam magnam in Dei opere haberet animi puritatem. Erat enim vir Dei valde facundus, & humanitate praecipuus, conuersatione inter omnes praclarus, contra vitia ad irascendum facilis, velox ad ignoscendum conuersis, non piger in bona operatione, deditus orationi, studiosus psalmodiae, praclarus in vigilijs, frequens in ieiunijs, largus in eleemosynis, ad omne bonum semper promptissimus, vir mitis atque modestus, nulli pietate secundus. Sed quid de eo dicendum est, quem omnibus bene volentibus, simulque indigentibus, omnis boni adiumentum, quantum potuit, fuisse non dubium est? Itaque vir Dei spiritu sancto repletus, vnicuique congruens erat sexui vel aetati, vt per sanctae conuersationis studium posset vnicuique sanctarum exempla virtutum ostendere. Sed haec beatissimus Papa Gregorius intuens, coepit cum suis inire consilium, ne tanti luminis fulgor absconderetur sub modio, sed vt, secundum dicta veritatis, supra candelabrum posito illo, multi ab eo illuminarentur: cogitauitque, vt ex authoritate beati Petri Apostoli sacerdotalem ei honorem conferret. Itaque in viro Dei, quae consultando tractauerat, opere perficiens, per singulos gradus ad summum usque pontificalem eum prouexit honorem.

Vir itaque sanctus, quanuis coactus, tamen dono Dei & diuini muneris largitori consentiens, Psalmista non immemor, timens ne tali fraudaretur honore, dicens,

O Quia

Marc. ii.

Exod. 14.

Ios. 10.

1. Reg. 17. & 18.

Cap. 4.

Pipinus magister equitum eum veneratur.

Affligitur hominum fauoribus.

Cap. 5. It Romam.

Is fuit Gregorius secundus. Catalogus virtutum eius.

Marth. 3. Ordinatur à Papa Episcopus.

Cap. 6.

Pfal. 108. Quia noluit benedictionem, elongabitur ab eo: quauis honorem fugiendo humilitatem continere voluisset, obeditionem tamen maiorem iudicauit, ne patrem resistendo contristaret, vel diuinae voluntati contraire videretur. Coactus ergo, sacerdotalem suscepit benedictionem, accepto etiam pallio cum benedictione & adiutorio beati Petri Apostoli, ut ubique praedicationis officium exercere in toto orbe posset, & tanti patris concessu potestatem haberet. Tanto autem accepto honore & priuilegio, in Galliam reuersus est: coepitque diuinum largiter ex ore eius emanare verbum, & melliflua instar viui fontis in aures audientium effundi praedicatione: atque per vniuersam Galliam verbum doctrinae illius in virorum ac mulierum sanctis creuit moribus, & tam in sacrarum virginum ac viduarum, quam & monachorum & clericorum pectoribus diffusum est. Ipse vero verbum Dei administrans, ceu prudens dispensator ecclesiae Christi, vnicuique mensuram tritici hilari vultu largitus est.

Cap. 7. Interea contigit, ut maior domus in Gallia, qui erat Pipinus, virum Dei ad se accersiret. Illo vero ad palatium proficiscente, in via quidam reus ad damnationis ultimae suspendium ducebatur propter latrocinium, nomine Adalbertus, manibus post tergum vincis, & restis in collo illius pendeat. Et hi qui funem tenebant, iam eum trahere ad damnationem conabantur. Coepit autem vir Dei totis viribus festinare, & sub testificatione diuina alta voce clamare, ut eius expectarent aduentum. Cum autem appropinquaret, statim ex equo profiliens, ad reum ipsum cucurrit, & principes huius operis qui essent, omnibus modis inquisiuit: eosque inueniens, coepit humiliter postulare fixo in terram capite, ut sibi reum donare dignarentur, vel poenas differre, vsquedum ad Maiorem domus citissime peruenire posset. His minimè petitioni illius obtemperantibus, dicentibusque publicam se functionem nullo modo audere praetermittere, ne forte illius punirentur poena, qui tanta & talia commisisset crimina, ne regales ad suae damnationis exitium commouerentur aures: vir Dei reum admonere studuit, assistentesque longius amouit, ut omnem ei putredinem & vulnus animae suae confessione purissima aperiret, tam in factis, quam in locutionibus atque cogitationibus prauis: eumque arripiens, ut omnis malitiae suae poenitentiam puriter ageret, admonere curauit. Ipse autem reus promisit se vitam & mores correcturum, seculum relicurum, admissa deploraturum, futura euitaturum. Tunc vir Dei signo Crucis aeternaeque salutis, caput illius & pectus muniuit, lachrymabili vultu reuersus, equum ascendens, sub omni festinatione coeptum carpebat iter. Quod cum eodem die perficere minimè posset, secundum diem ad perfectionem ipsius itineris complens, tandem ad solis occasum ad palatium peruénit, & ex caballo ocyus descendens, summi que se principis pedibus aduolens, humilima prece poposcit, ut qualitercunque de suspenso illo actum sit, corpus eius sibi donare non dedignaretur: simul etiam quomodo ministros eius pro eo rogasset, & ijs negantibus quanto indè cum mœrore abiisset, pleniter exposuit.

Cap. 8. His dictis, princeps praefatus compassus est, & eum, quem viuentem tantus pontifex à ministris obtinere non potuerat, quemque ultimo supplicio affectum nemo non mortuum crederet, Episcopo praecipit reddi. Nuncij vtrorunque directi, domini venerandi Pipini & beati Corbiniani Episcopi epistolam deferebant. Qua accepta, tandem die tertia vesperascente (O inauditam & valde incredibilem rem) ita viuens inuentus est latro pendens in patibulo, ut eum venerabilis vir Corbinianus munierat signo Crucis sanctissimo. Sed quid mirum, si sanctus vir Dei, eius vitam à Domino impetrauit oratione & lachrymis ad gloriam Dei, ut nec corporis pondere collum eius dissolueretur, nec restium compressio guttur eius suffocaret? Qui vtrum fidelis vel infidelis fuerit, ignoratur. Quid mirum, si iste vir Dei in virili sexu exaudiebatur, quando in fragili sexu foemineo beatam Christi virginem Scholasticam, à Deo ita exauditam legimus, ut ea, quae à sanctissimo fratre Benedicto Abbate petijt, & obtinere non potuit, diuina ei virtus poscenti ministraret? Volens namque ipsa virgo castissima, ut frater eius cum ea pernoctaret in oratione, quod ab eo minimè potuit obtinere, petijt à Domino, & tantam vim ventorum & imbrium impetrauit, ut ex eodem tecto, in quo loquendo confederant, nullus omnino egredi valeret: & ita qui ibi rogatus noluit manere, mansit inuirus. Si ergo à tam fragili sexu sanctus vir Dei Benedictus orando potuit retineri, quid mirum, si beatus Corbinianus infideles, aut etiam fideles

Nota de confessione sacramentali.

Suspensum in patibulo coheruat incolumem.

Hoc miraculum habetur in vita S. Benedicti 21 Martij circa finem.

fideles orando potuit saluare, qui se à diuino tramite nunquam abstraherebat? Sicque factum est, vt de pœnis depositus Adalbertus, non tantum viuus, sed etiam illasus inuentus sit, & ad palatium ab his, qui missi fuerant, deductus. Ad cuius intuitum quasi ad ingens spectaculum multitudo nimia confluebat, & non modò incolumem, sed etiam valentem contemplantur, & à multis habebatur in signe. Tunc idem Adalbertus, quasi passer ereptus à laqueo pœnarum, habitum mutauit, & in sanctæ conuersationis vita sub magisterio viri Dei post multa temporum spatia finem viuendi fecit.

Ex eo tempore vir Dei Corbinianus venerabatur ab omnibus: maximè verò à domesticis fidei. At ille gloriam seculi pertimescere, honoris ambitionem expauescere, tranquillitatem secreti, quod perdidit, multipliciter lamentari, diuitias sibi locupletatas, haud secus ac auari amissas, deslere. Ad pristinum ergò redijt ergastulum in foribus beati Germani ecclesiæ, ibique sub protectione eius proprium quasi secretum, turbas hominum deuotauit, paucosque secum clericos retentauit, quos admonendo & docendo deserere non valebat. Quibus sub operationis suæ cura victum suppeditaui, & verbi Dei semina quotidie eorum pectoribus infudit. Ibi que continuis septem annis permanens, eò aduenientibus secumque commorantibus verbum Dei sedulo ministravit. Sed quanto secretius se in ima loca contulit, eo amplius fama eius sanctissima altius eminebat in publicum, & quotidie superuentium turbas sustentare non valens, & quasi concussam cellulam, & conuassatam medij maris fluctibus nauiculam deflens, ad pristinum se contulit orationis auxilium, iterumque Romam pergere disponebat, & à tanti patris munimine absolute pericere, & secreta monasterij petere, atque alterius magisterio se commendare pertractans, si eum summus Papa sub patrocínio, vt prius poscebat, beati Petri militare sub manuum suarum cõcessisset sudore. Qui non iam publicum à Gallorum partibus arripiens callem, sed secretiorem eligens viam, in Alemaniam peruenit, deinde in Germaniam: & sic in Noricum veniens, ibi aliquandiu demoratus, verbi diuini seminavit doctrinam, & nonnullorum sacra verba penetrabant, gratia Dei, corda in augmentum fidei Christi. Quæ gens adhuc rudis erat, & nuper ad Christum conuersa.

Et nanque tempore erat ibi deuotissimus Theodo Dux, insignis potentia, & viri-
lis virtute, filijs ornatus, & nobilium virorum alacritate præcipuus. Cuius cum longè lateque felix fama increuisset, prouinciam ipsam sibi & liberis in quatuor partes diuisit, charisque ibi habebantur sacerdotes, vt solet apud nouitios. Qui dum virum Dei Corbinianum aduenisse cognouit, ad se inuitauit, eumque humilima supplicatione flectere cõnabatur, vt ab ipso honores sibi debitos acciperet. Sed obtinere non potuit: quòd vir Dei mallet paupertatem tranquillam sectari, quàm diuitijs frui perituris. Itaque multa ei munera largitus Dux, permisit abire. Illo autem relicto, in partes filij eius, nomine Grimoaldi, venit: qui eum honorifice recepit, & de tanti pontificis gratulabatur aduentu: nec tantum ipse, sed etiam vniuersa turba, quæ erat in ditione eius. Cum autem gustasset dulcedinem doctrinæ illius, cœpit multis blanditijs ei supplicare, & nimijs insistere precibus, vt eum nequaquam desereret. pollicebatur enim eum participem facere filiorum suorum. Sed vir Dei ad eius promissionem ab statu suæ mentis minimè declinavit, sed immobilis ad explendum iter arreptum permansit, & se nequaquam recedere ab huius tramitis perfectione professus est. Idem verò Grimoaldus munera illi non modica largitus, fecit ei copiam abeundi, direxitque ministros, qui eum cum summo honore deducerent à finibus Noricensibus vsque in Italia partes. Qui iussa complentes, sub debito honore benedictionem petentes, reuersi sunt. Sed silenter, ignorante quidem viro Dei, iubente autem eodem principe, actoribus vel habitatoribus Alpium mandauerunt, tam Venusticæ vallis, quàm alijs circumquaque, vt si quando eum reuerti in illas partes contingeret, eum à finibus Baioariorum nequaquam pateretur abire, nisi ad iam dictum principem perueniret.

In ipso autem itinere Romam pergendo, cum Breones perueniret, iuxta syluam quandam in castris manebat. Sed dum custodes equorum incautè obdormirent, ita vt nullus vigilaret, vsus è sylua egrediens, sagmarium viri Dei discerpens comedit. Manè autem facto, dum expergiscebantur custodes, inuenerunt eundem vsus super ipsum sagmarium iacentem, & comedentem illum. Quod dum Ansericus prædicatus

Cap. 9.

Vir sanctus
tug r müd.
applaus.Iterum va-
dit Romæ.In Norico
prædicat
verbū Dei.Cap. 10.
Theodo Ba-
uariz insi-
gnis Dux.Grimoaldus
filius Theo-
donis.

Cap. 11.

dicitur viri Dei minister agnuit, beato Corbiniano dixit. At vir Dei patienter ferens, dixit eidem Anserico: Tolle flagellum istud, & vade ad eum, & fortiter illum verbera, & castiga pro delicto suo, quo nobis nocuit. Quod dum ille agere formidaret, dixit ei vir Dei: Vade, & noli timere eum: sed, vt dixi tibi, fac, ac postea mitte super eum sellam sagmarum, & sterne illum, & sagma super illum impone, & duc cum alijs caballis in viam nostram. Ipse verò Ansericus fecit, sicut preceperat ei vir Dei. Porro impositam sibi sagmam ipse versus quasi domesticus equus Romam vsque perduxit, ibique a viro Dei dimissus, abiit viam suam.

Vrsus co-
gis ferre far-
cinas Romam
vsque.
Cap. 12.

Cum autem ad Tridentinum castrum vir Dei peruenit, vbi tunc à Longobardorum Rege comes nuper erat positus, nomine Husingus: is cum viri Dei emissarium valde decorum forma vidisset, emere concupiuit. Sed cum vendere nollet, furto clam tollere iussit. Cuius rei vindictam caelestem ad tempus narrationis & ordinem reseruamus. Igitur vir Dei sanctus Papiam veniens, à præcellentissimo Longobardorum Rege & Deo deuoto cum omni veneratione susceptus est, & septem ibi diebus propter sacram prædicationem verbi Dei, quæ ex ore illius inundabat, retentus est. Eius se orationibus humilimè idem Rex commendauit, munera largitus non modica, & vale dicentem abire permisit, atque in eius comitatum cuiusdam ciuitatis præfectum ire iussit, & vsque ad portum amnis Padi deducere, & virum Dei cum omni comitatu suo diligenter transponere: & inde vsque ad Romanos fines alios cum eo pergere fecit, vt darentur ei per viam totius necessitatis solatia. Cum autem peruenissent ad portum Padi fluminis, is, qui cum eo missus fuerat, videns elegantem equum viri Dei, animo hærens, emere concupiuit. Sed vir Dei minimè se daturum prædixit, summo Romanæ vrbis Pontifici ducendum insinuans. Ille verò antiqui hostis perucacia accensus, ad suæ damnationis cumulum, ad vltimum transeuntibus amnis portum reseruare suis silenter equum præcepit, Dei quoque viro transposito, subito se equo imponens, cursu velocissimo in vicinam syluam se immergens cum suis, huc illucque discurrens, simulabat latronem se quærere. Tunc demum vacuus reuertens, raptorem se non nõsse testatus est. Viri quoque Dei provolutus vestigijs poposcit, vt pro negligentia sua ad regales aures eum minimè accusaret. At vir sanctissimus patientiæ suæ custos, hilari vultu ei valefaciens, à se dimisit, diuinæ vindictæ non ignarus. Cuius rei finem diuino adiutorio ad posterum narrandi ordinem reseruamus. Nam vir sanctus tramite arrepto, ceptum carpebat iter.

Honorificè
accipitur à
Longobar-
doru Rege.

Equo ani-
mo fert
fraudè cu-
iusdam.

Cap. 13.

Cum autem quadam die ad Tusciæ partes peruenisset sexta feria ieiunij, in qua abstinere oportebat ab esu carniū, videntes hi, qui præerant itineri, quòd hora gustandi tardius protrahebatur, & quòd caballi calorem toto diei spatio sub pondere nequirent sustinere, dixerunt vt vel paululum repausarent. His dictis, is, qui alimenta ad mensam pontificis ministrabat, dixit se ad esum Episcopi nihil præter carnem habere, quam eo die non comesturum Episcopum nouerat. Hoc eo dicente, vir Dei sursum adspiciens, vidit aquilam in aëris altitudine volantem, & ait: Ecce auis, per quam nobis Dominus misericordiæ suæ largitate daturus est alimenta. His dictis, ab intuentium oculis longius aquila recessit, & de tanta altitudine oculorum acie piscem in maris fluctibus videns, submissis alis, arreptum ad litus perduxit. Illis ergò pergentibus, quidam cocus pontificis more itinerantium hoc videns, ad litus cucurrit, inuenit aquilam in piscis adhuc viui capite sedentem, piscemque palpitantem. Qui cum aduenisset, aquila piscem dimisit, & auolauit. At cocus arreptum piscem obtulit pontifici, & factum aquila enarrauit. Magnitudo verò piscis tanta erat, vt non solum pontifici sufficeret, sed etiam cunctis, qui apud illum comederunt. Res mira & valde inaudita, excepto antiquo miraculo, quo Paulo & Antonio coruus ministravit escam. Tanta enim diuinæ pietatis est largitas, vt nusquam suos seruos permittat inopia confici, dicente Psalmista: quia Inquirentes Dominum non deficient omni bono. Magna autem erat eodem loco amenitas, magnaque herbarum copia, & fons largus. Quid ergò ibi aliud datur intelligi, nisi quòd omnipotens Deus, qui suam dignatus est pascere seruum, subiectioni eius necessariam præbuit alimoniam? Sed nequaquam aliud eius miraculum prætereundum esse videtur.

Nolenti sex-
ta feria ve-
sci carnibus
diuinitus
grandis pi-
scis offer-
tur.

Psal. 33.

Cap. 14.

Octauo nanque die ab eo, quem diximus, similiter sexta feria quidam ex conuiuatoribus ad litus maris cucurrit. Est enim delectabilis callis iuxta mare cuntibus vndarum

darum molibus depressus. Is dum iret per litus, vidit secus litus natantem piscem non modicæ magnitudinis, quasi pedum vndecim. Quem dum deambulando intueretur, clamore valido auribus viri Dei indicauit. Itaque cuncti, relicto calle, ad litus quasi ad ingens spectaculum cursitabant. Vir autem Dei, cum natantem conspexit, intrâ semetipsum tacitè cogitans, nè fortassis sibi in esum, vt erat, à Deo transmissus esset, quendam suum ministrum, nomine Ansericum, cuius longè iam superiùs mentionem fecimus, ex nomine vocat, sciens eum peritiam habere natandi. Ei præsentem exui indumentis, nihil diffidentia in animo habere, pugionem in manus sumere præcipit. Ipse verò verbis eius confusus, vestimentis exutus, imperterritus quasi per humum mare ingrediens, (erat enim viribus strenuus, alacer ingenio) in mare mersus, in interiora se contulit, sinistra manu pernatans, dexteram super vndas eleuans, ferro summis nisibus piscem tam fortiter percussit, vt ferrum sequeretur capulus. Piscem verò statim ad altiora maris se torquente, ipse summitatem tenens, ferrum securus est. Cumque diù per mare natando piscis se fatigasset, & nihilominus persequendo eum percussor torqueret, ad litus eum conuertere nitentur. His ita decertantibus, iam longius eductus fluctibus, ita vt vix iam litus adspiceret, confusus tamen verbis viri Dei, fumebat fiduciam. Quod dum piscatores quidam intuerentur, ex latere retia releuantes, his relictis, certatim ad periclitantis ad nauigauerunt spectaculum. Qui dum vulneratum piscem intuerentur, totis viribus festinabant, arque ab æquore eum in nauim voluerunt attrahere. Sed dum idem viri Dei minister brachium in summitatem puppis immitteret, cœperunt piscatores pugnis & percussibus reuerberare, vt ex tanta præda reuerteretur vacuus ad litora. Sed cum alacer pedem puppi immitteret, ad flagella intrepidus, viriliter se erigens, arrepto vnus ex manibus remo, cœpit percussores suos cadere. Qui illicò timore percussi per orationes viri Dei, illius pedibus se submittentem, nauim vsq; ad litus traxerunt cum præda. Tunc vir Dei, & qui cum eo erant, immensas Deo referebant laudes, locaque ad applicandum aptissima perspicientes, castra illic metati sunt. Cumque tantæ esset abundantia gratia, vt piscem eundem nequaquam cunctus comitatus illius consumere posset, residua salientes, in vala condiderunt. Refectis autem omnibus, hi qui aliena rapere conabantur, dignis sunt verberibus castigati, atque à viro Dei admoniti, nè vltèrius principis Apostolorum beati Petri peregrinis nocere vilo modo auderent. Duos etiam eis tresses dare præcipiens, nè de operatione diei vacui recederent, abire illos permisit.

Anserici magna fiducia de sanctitate beati viri

Ingens piscis magno miraculo capitur sexta feria, qua non licebat carnibus vesci.

Ipse verò iter persequens, Romam vsque peruenit, & oratione facta ad vtraque beatorum apostolorum Petri & Pauli limina, ad summi pontificis beati Gregorij præsentiam veniens, ad eius se strauit vestigia. At ille surgere illi imperans, sedemque iuxta se poni faciens, sedere præcepit. Qui cum sedisset, non modica dona tanto viro obtulit, & cuncta sibi de sua conuersatione displicentia enarrauit, quomodo videlicet & quibus quasi immensis fluctibus quateretur huius mundi honoribus, & quomodo ei nec murorum claustra tranquillitatem præstare potuissent, & quantum huius mundi formidaret diuitias, quippe qui nec vnum vellet habere colonum. Secretum ergo petens, vt ei omnes perturbationes animi sui atque angustias liberè posset referre, lachrymis fulis, flebili voce deplorat, vt suum secretum imposito honore perdidit, in pristina petitione persistens, vt ad cœnobium ipsum ire permitteret, vel in quadam cellulam includeret, vel in aliqua secreta sylua ad operationem ipsi concederet agellum. His auditis, tantam humilitatem eius miratus est summus Papa: eoque à se dimisso, ad secreta necessaria synodum congregauit, & in eo conuentu ista recitauit. Quibus illi auditis, vna voce omnes eum reuerti debere proclamabant, multis testimonijs scripturarum id confirmantes. His ita dicentibus, virum Dei in medium venire iussit. Quorum verbis se victum considerans, vt iniunctum sibi à tanto patre officium nullo modo omitteret, & à lucro vacuus rediret ad aream, cum summo ibi aliquid quantum temporis retentus honore, benedictione accepta, valesciens omnibus, tristis recessit.

Cap. 15.

Petit à Pontifice viri Dei ab Episcopo abfoluere.

Dolet se non impetrasse abfoluionem.

Cap. 16.

Cumque reuertendo Papiam peruenisset, ad portam vrbs feretro impositum cuiusdam mortui corpus efferebatur, quem vniuersus sequebatur vrbs magistratus. Qui mox vt virum Dei conspexere, subtiliter de persona eius atque vocabulo sciicabantur. Erat autem cadaver eius viri, qui caballum illius antea rapere ausus fuerat. Eos autem omnes pauor ingens inuasit, quia ille desperatus à medicis, facinus suum

non abscondit, sed publicè confessus est. Tunc quoque vir sanctus cum omni humanitatis reuerentia à Rege receptus, regalem deducebatur in aulam: quia nequaquam principem latebant diuinæ virtutis miracula, quæ per viarum spatia ab eo & per eum fuerant gesta: & propterea miles Christi ampliorem ab omnibus recipiebat honorem, quantum ille ea omnia libentissimè voluisset silentio premi. Sedente autem Rege, & cum eo viro Dei, mulier ipsius tunc defuncti orbata viro & viduata, flebili vultu vestigijs viri Dei prouoluta est, adducens viri Dei caballum, à viro suo machinis diabolicis & nefandis raptum insidijs, forma & specie decorum quasi de obitu viri sui mortis reum: insuper ducentos solidos viro Dei obtulit, dicens virum suum eadem die percussum fuisse, quæ illecebrofis machinis viam viri Dei impedire præsumpsit, & vt ab eadem percussione languor quotidie dolori fomitem ministrasset, & vt iam à medicis desperatus sibi præcepisset, vt omni diligentia ipsum custodiret caballum, & viro Dei, si Deo donante, eò reuersus esset, omninò redderet, & eius facinus illi confiteretur, & insuper debitæ impensionis ei aurum afferret, vt pro eius anima vir sanctissimus deprecari diuinam clementiam dignaretur. Quibus dictis, compassus eminentissimus Rex, & dolore ac tremore compunctus, statim ex throno profiliens, genibus prouolutus est Episcopi, rogans nè hoc sperneret, quod mulier obtulit, & insuper suum reciperet, quod amisit. Vir autem Dei, nè totam eminentiæ eius familiam contristaret, quam ob mortem tanti viri silentem conspexit, & in magna esse desperatione animæ illius, vniuersis petentibus ad suscipienda, quæ mulier obtulerat, tandem coactus consensus: Regem, vt surgeret, petijt, leniterque eum consolari cepit, eumque rogauit, nè aliam quis pro ipso reatu vltionem reciperet, dicens, quia non vindicat Dominus bis in idipsum. suisque illum orationibus, vt valeret, adiuturum professus est. Fide recepta ex viri Dei verbis, viduata mulier recessit. Non longè post pontifex, cum summo ibi detentus honore & reuerentia, nec modicis ditatus muneribus, à Rege dimissus est, & rebus necessarijs abundè instructus, ad Tridentinos peruenit fines.

Nota vltionem diuinam in eum, qui abstulit equum viri Dei.

Nota regis erga eum reuerentiã.

Nahum 1.

Cap. 17.

Alia celestis vltio propter equum viro Dei ablatum.

Cap. 18.

Orat ad sepulcrum S. Valentini.

Cum autem non longè à castro venisset in prata, quæ appellabantur Rumanniana, quidam ex comitibus eius emissarium, quem ibi viro Dei fraudulento consilio ipsius principis, qui tunc ibi erat, ministri abstulerant, conspiciens quoddam iumentum sequentem, & multa macie deformem, ita vt vix cognosceretur, viroque Dei indicare curauit. Qui eum se dissimulans agnoscere, suis omninò indè silere præcepit. Cum autem vrbs portæ appropinquaret, ecce iam antea dictus comes Husingus ei obuiam veniens, pedibus illius aduolutus, commissum à se facinus non abscondit: sed humiliter confitebatur damnum, quod ei fecerat ex caballo, & illecebrofæ machinationis furtum per ordinem confessus est, qualiter propter decoram nobilitatem eius suis iumentis ad propagationem eum immittere concupiuisset, & in posterum referuare: asserens, quod hoc facto, diuina consecuta illum sit vindicta, ita vt ferè quadragintaduobus ex ipsis iumentis elephantino morbo perierint, excepto vno superstite, quod tunc sequebatur. Et cum hæc confiteretur, duos, quos optimos habuit, caballos viro Dei obtulit, & insuper ducentos solidos auri, humili voto deposcens, vt vir Dei pro emundatione delicti in ipsum admissi accipere non sperneret, & sibi delictum remitteret. Quibus auditis, vir Dei arrisit & ob satisfactionem illius condonauit ei. Ille autem cum magno honore per ministros suos eum vsque ad fines Baiouariorum deducendum curauit.

Cum autem Magiense castrum intrasset, à custodibus captus est, sicut longè superius diximus à Grimoaldo duce præceptum esse: nec vltius eum abire sinebant, nisi ad eorum principem seiturum promitteret. Ibi que nolens & coactus tamdiu detentus est, vsquedum ab eis missus Grimoaldo hoc nuncios reuerteretur. Quæ vir Dei impedimenta viæ suæ diligenter petraçtans, considerauit diuinæ virtutis gratia vacua non fuisse. Tunc enim ad beati Valentini confessoris Christi sepulcrum, situm in eodem castro, sanctæ orationis causâ se contulit. sollicito animo vniuersam montanam regionem, vrbi illi confinem circuiuit, viditque terram fructiferam & syluosam. Inuenit etiam inter duos riuulos locum secretum & purum absque habitatoris tramite, qui appellabatur vsitato nomine Camina. Intellexit ergo non sine diuino nutu & voluntate ibi se esse detentum: consideransque locum secretum, & ad sanctæ religionis cultum valde commodum, eum magno amauit affectu: cogitauitque sibi secretum ibi hospitium construere, si eum condigno posset precio comparare

parare. Perquisiuit ergò diligenter, cuius vel quorum is esset proprius, vt accedente opportunitate temporis, propter vicinitatem sancti Valentini ecclesie, sibi ad secretum hospitium eum vindicaret. Interea illi, qui ad Grimoaldum ducem pro annunciando aduentu eius missi fuerant, reuertebantur, cum summa eum veneratione rogantes, vt ad eum venire non dedignaretur. Adiecerunt etiam, vt si sponte venire noller, datum sibi esse præceptum, vt inuitum eum deducere deberent. Intellexit vir Dei illorum insidias, & in prædicto castro relictis sarcinis suis, ad dictum principem motus perrexit.

Cum autem ad palatium prædicti principis peruenit, per quendam dilectum eius cubicularium eidem principi demandauit, nequaquam se faciem illius videre velle, antequam lasciuam coniugem à se expelleret, quam sibi tunc copulauerat post obitum fratris sui Theodoaldi, viduam. Quæ quidem secundum huius carnis putredinem pulchra videbatur & decora, nomine Pilidrud, & genere præclara, ex Gallia partibus genitricem secuta, istas peruenerat in partes. Sed cum Episcopi dictis consentire nollent, ipse in sua perseuerauit sententia, eisque egregij prædicatoris Pauli ea verba demandauit inter cetera, Quia neque adulteri, neque fornicatores regnum Dei possidebunt. Illa autem funeste Herodiadis sequens exemplum, de morte viri Dei cum maleuolis quibusdam tractare cœpit. At vit Dei pro tali crimine meminerat Iohannem increpasse Herodem & Herodiadem, quam tulerat fratri suo viuenti vxorem, atque ob hoc ab Herode interemptum esse: ideoque nullatenus in tantum facinus se consentire prædixit, antè se esse potius moriturum. Sic ergò quadraginta diebus ab eorum se subtraxit obtutibus, eosque per suos iugiter admonere non destitit, vt tam execrabile coniugium relinquerent: congruisque temporibus, iam quidem, si conuerterentur ad pœnitentiam, blandis sermonibus Dei regnum promisit: porro si permanerent in malitia, terrorem magni iudicij Dei, æternumque eis citò venturum minabatur supplicium. Tandemque Dei omnipotentis consolante clementia, perduxit eos ad promissionem separationis suæ. Tunc vir sanctus in Domini Christi Iesu confisus gratia, eos fecit ad suam venire præsentiam. Qui venientes, humi se prostrauerunt ambo, & extensis ad pedes eius brachijs, se grauer peccasse, se nimirum reos esse confessi sunt: & ita pura confessione ad pœnitentiæ confugerunt remedia. Quorum capitibus vir Dei manus imponens, signo æternæ salutis eos munire curauit, ex humo eos erigens, tam grauer lapsis pœnitentiæ designauit, viam eis salutis ostendit, remediorum solatia eleemosynarum largitate, ieiuniorum & orationum frequentia adipiscenda monstrauit, & vt amplius peccare cauerent, sollicitè præmonuit. Sicque domum ingressi, communiter sumpserunt cibum. Sicut autem à mensa principis vir Dei alimoniam corporis sumpsit, ita illis alimoniam animarum, prædicando verbum Domini, ministravit.

Tunc quoque vir sanctus locum amœnum in confinio Magiensis, cuius superius mentionem fecimus, Grimoaldo principi à possessoribus iusto precio emere persuasit, vt haberet iusto labore adeptum, vnde animæ suæ remedium acquirere posset. Ei verò princeps libenti animo obediuit, eoque cum beato Corbiniano veniens, conuocauit ad se possessores loci illius, qui vulgò adhuc dicitur Camina, inter duos riuulos Timonè & Finalem: & dato iusto precio, emit à viris nobilibus tam agros, quam prata & vineas cum parte Alpium. Illi verò venditores cum testimonijs & testibus hoc illi confirmauerunt, sicut mos est, in proprietatem. Quo factò, ex consilio fidelium & Deo deuotarum personarum tradidit hoc ipsum per manus beati Corbiniani Deo & sanctæ Dei genitrici Mariæ ad ecclesiam eius, sitam in castro Frisingensi super fluium Isaram, & coram testibus eidem perpetuo iure seruiturum firmavit. Tunc quoque vir Domini Corbinianus habitaculum sibi construere illic festinauit: basilicam ædificauit, & sancti Valentini atque beati Zenonis in ea patrocinia collocauit, & in eorum dedicauit honorem, vineasque ibi plantans pomiferis ornauit arboribus, & alimoniam pauperibus præparauit. Cœpitque fama sanctitatis eius spargi latè per orbem, à cuius ore laus Dei iugiter emanabat.

Fuitque, indè non longè manens quadam vidua, nomine Fauſta, cū duabus filiabus, bonam habens substantiã. Quæ Fauſta diuidens cum filiabus possessionē, portionem suam Grimoaldo principi eo pacto tradidit, vt vsq; dum illa viueret, eam tueretur & custodiret, & post eius decessum eam sibi haberet propriã in loco, qui dicitur Chories, cum omnibus rebus eò pertinentibus. Post eius verò obitum beatus Corbinianus

Cap. 16.

Grimoaldus
ducit vxorē
defuncti fra-
tris sui.

1. Cor. 6.

Math. 14.

Vide sancti
viri zelum.Ecce insi-
gne exem-
plum pœ-
nitentiæ.

Cap. 20.

Ecclesie 5.
Maria Fri-
singa quid
dedit dux
Grimoal-
das.

Cap. 21.

dedit Grimoaldo principi nongentos auri solidos, quos ei dudum Pipinus maior domus Francorumque princeps, pro eleemosyna largitus erat, & comparauit hoc ipsum in Chories: & ambo pariter postea, beatus Corbinianus Episcopus & Grimoaldus princeps, tradiderunt hoc Deo & S. Mariæ ad prædictam ecclesiam in castro Frisingas, vbi tunc beatus Corbinianus cathedram tenuit pontificalem.

S. Corbinianus Episcopus Frisingensis.

Cap. 22.

Nota antiquum more cibos appositos benedicendi.

Quadam verò die vir Dei beatus Corbinianus cum præfato principe recumbens ad prandium, apposita mensa, salutifero crucis Christi signo cum laude superpositam consignauit alimoniam. Prædictus verò princeps ex mensa dilecto sibi cani panem per incuriam proiecit. Quod vbi vir Dei conspexit, dextro pede tripodi calcem impexit, & mensam euertit, ita vt argentea vascula per pavementum huc illucque spargerentur: & ex scamno profliens, aiebat eum tanta benedictione indignum, quam cani non veritus esset proijcere: domumque illius egressus, dixit se ab eius cura omnino se abstrahere, & nequaquam cum eo ulterius panem communem sumere velle. Tum verò mulier de morte viri Dei cepit tractare, inuidiæ facibus succensa, eò quòd à viri sui illicito concubitu per verba eius separata esset, incessanterque in aures viri sui inuidiæ & odij fomitem ingessit contra virum Dei, dixitque in principis ignominiam hoc egisse Episcopum, ideoque mortis esse reum. At rem ipsam princeps idem diligenter perpendens, patientiæ seruans custodiam, aditum claudi iussit, ne tantus à se vir Dei recederet ira permotus. Ipseque cum primatibus suis palatium egressus, viri Dei prouolebatur vestigijs, satisfactionem spondidit, magnisque precibus atque blanditijs, necnò & muneribus motum mitigauit Episcopum, & tandem agrè pacis osculum à beato promeruit Episcopo: & sic iterum pariter communem sumpserunt cibum. Cœperuntque viro Dei diuitiæ, quas non amabat, quotidie accrescere, & loca auferere.

Nota optimi principis exemplum.

Cap. 23.

Cum quadam die in episcopio Frisinge sederet, molestia corporis correptus, more solito in vicinum montem ad oratorium beati Stephani martyris venire nequiuit ad matutinas Deo persolueudas laudes. Clerum itaque excitans, illuc ire præcepit. Illisque ascendentibus, vox psallentium in ecclesia obuiam illis venit: tantaque concordia modulaminis magis ac magis in aures audientium se intulit, quanto ad ecclesiam propinquius accedebant. Ex fenestris quoque & tecto tanta vis clari luminis radiabat per latera eiusdem montis, vt claritatem diei superaret. Illis ergò festinantibus, & ecclesiæ ianuam ingressis, tantus claritatis fulgor euauit: odor tamen incredibili suauitate ibi triduo permansit. Clerici quoque nimio timore perterriti, & velut mortui corruerunt in terram, alij ante fores, alij limina ecclesiæ ingressi. Vbi tandem vires recèpere, domum cucurrerunt, & omnia viro Dei indicârunt. His ille auditis, se illuc deferri præcipiens, ibi ad manendum domum sibi construi iussit exiguam.

Audiuntur melodiæ celestes apud templum.

Cap. 24.

Cum autem ministri de aquarum penuria propter altitudinem montis, quòd ibidem quotidie ferendo lassarentur, murmurare cœpissent, vir Dei quodam die diluculo confurgens, solus montis latera circumiens, in plaga meridiana ad orationem se humi prostravit. Qua completa, baculum, quo sustentabatur, in terram defixit. Cumque paululum perfodisset, tanta mox ex eadem fouea aquarum emanauit abundantia, vt ad totius cellulæ ministeriū sufficeret, insuper & vsque ad montis imam crepidinem deflueret, & eo viuente nunquam deesset. Cum autem vir Dei obijisset, & eius corpus à nobis ablatum fuisset, per quadraginta annos sine aqua humus arida remansit. Eo à nobis iterum adducto, pristinam abundantiam aquarum fons ipse ministrabat. Huic nostræ assertioni fons ipse intuentium oculis testimonium præbet. Sed ad historiæ narrationem redeamus.

Fontem precibus largitissimum impetrat.

Nota rem miram.

Cap. 25.

Cum quadam die vir sanctus vespertina hora ad ecclesiam beatæ Mariæ in castro Frisingensi ad persolueudas Deo laudes veniret, eccè quædam mulier rustica cum muneribus ei obuiam perrexit, quæ de maleficijs suspitione iam antea viro Dei fuerat delata. Ibant cum ea onusti carnis viri, & animal viuum secum ducebant. Quod vir Dei cernens, subtiliter inquisiuit, quinam esset illius aduentus. Ad hæc mulier dolosa quandam in iuuentutis flore principis sobolem quibusdam illusionibus demonum assererat fuisse commotam, seque suo carmine suisque artibus ad salutem perduxisse gloriabatur: & inde hæc xenia apportare. Quibus auditis, vir Dei vehementer expauit, & ex equo profliens, tanto comouebatur zelo, vt ipse eam proprijs non parceret manibus cedere, & cuncta, quæ cum ea portabatur, xenia ad portam ciuitatis, domum

En quæ excrucatur arte magicam.

domum reuertens, pauperibus distribuens, perfidiam principis non cessaret deflere. Socia verò antiqui hostis, vt serpens in paradiso, sparsis crinibus, receptis viribus, cruentata facie, principis se offerebat obtutibus. Quam cum ita flentē incesa vxor principis videret, diabolico instinctu furore incensa, vultu mutato, vim veneni, quam in corde ferebat, adspicientibus demonstrauit, vitam Episcopo auferre volens. Quod tamen viro indicare distulit: sed clam ei insidias in suam perniciem præparare non distulit, cuidam secretario suo, nomine Nino, occultè præcipiens, vt cum ab eadem villa recessisset Episcopus, collectis famulis, eum interimeret..

Cumque ad aliam pergere vir Dei disponderet villam, quidam Deum timens, per fratrem ipsius Episcopi beatæ memoriæ Erimbertum ei demandare curauit, quòd in eadem nocte nequissimo mulieris cõsilio occideretur, nisi se mutatione loci studiosè feruaret. His dictis fidem Episcopus adhibuit, & intempestæ noctis silentio occultè se ad aliam cõtulit villam. Indè sequente crepusculo eccè Ninus ille collectis famulis domum viri Dei circuncinxit, & eum diligentissimè inquirentes, vt interficerent: sed minimè reperientes, cunctis ædificijs euerfis, vacui & confusi reuersi sunt. Episcopus autem, sumpto secum clero, locum reliquit, ad Magiense castrum perrexit, per quendam ex suis principi demandauit, quòd sub omni celeritate ipsa maligna mulier in foueam, quam ipsi parauerat, corrueret, & ipse citò vitam finiret. Eas insidias suæ coniugis vbi Grimoaldus cognouit, & abscessum viri Dei, misit & humiliter eum, vt rediret, rogauit. Ille autem minimè assensit, sed lezabelis pessimæ mulieris insidias oportere cauere dixit. Quæ verò tales insidias fuerit secuta vindicta, silentio non est premendum.

Filius eius, quem nefando carmine, vt diximus, machinis diaboli mulier incanta- uerat, rebus excessit humanis. Eoque mortuo, Grimoaldus ab insidiatoribus interfe- ctus est. Prædictus verò Ninus, qui necem Episcopo afferre voluit, probrosa morte vitam finiuit. Cum enim ventem purgaret, lancea percussus interiit. Ad vltimū verò Piltrud Carolum in Gallias sequens, pro meritis suis ab eo repudiata, omnem hono- rem & gloriam perdidit, proprijsque exuta substantijs, nouissimè nihil nisi vnum asel- lum ad subuectionem possidens, in Italia vitam finiuit. Natiq̃ue eius, qui ex illius pro- dierant vtero, cum multa tribulatione regno priuati, vitalem amiserunt flatum.

Hucbertus autem cum regnare cepisset, humanissimè & summo cum honore virum Dei ad se reuocauit, eumque tanto venerabatur studio, vt sanctis eius meritis dignum erat: atque etiam sacro fontis lauacro eum sibi sociavit.

Cumque exitus viri Dei appropinquaret, temporis obitū sui non ignarus, fratrem suum Erimbertum in Italiam ad Longobardorum direxit principem, postulans firmitatem suæ possessionis iuxta Magias, quam sanctæ Mariæ tradiderat, nè indè aufer- retur, & vt suum corpusculum ad sepeliendum ibidem recipi iuberet, quòd illic bea- to Valentino commendauit viuis: In eo enim castro dominabantur ea tempestate Longobardi. Hoc igitur octauo ante obitum suum die mandare curauit, & horam egressionis suæ prædicens, alium ex discipulis suis ad Hucbertum principem direxit, suum obitum ei nunciaturum: poscens, vt cadauer illius deferri iuberet, vbi viuis promiserat.

Veniente autem iam exitū sui die, balneum sibi præparari iussit, & ex more ablu- ens corpus, capillos sibi tonderi fecit, caput & barbam radi: sicque vestibus sacris in- dutus, Deo sacrificium obrulit, & viaticum proprijs manibus recepit. Missarum solen- nitate completa, domum ingressus, post perceptionem corporis & sanguinis Christi, vinum sibi adduci iussit, modicumque degustans, nihil doloris præ se ferens, signum crucis Christi capiti impressit, & Deo spiritum reddidit, atque à ministris in beatæ Dei genitricis Mariæ ecclesia traditus est sepulturæ.

Sed tanta mox pluuia secuta est atque procella triginta diebus & noctibus, vt nec vna hora vnquam cessaret. Vbi apertè monstrabatur, quòd ibi requiem corporis sui habere noller: sed in loco, vbi poposcerat viuis. Missi verò, à principe Hucberto re- uersi attulerunt mandatum, vt beatissimi viri corpus Magias apportaretur, sicut ipse viuis fieri disposuerat, vt ibi in ecclesia sancti Valentini sepeliretur.

Itaque tricesimo obitū sui die de humo eleuatus, tali repertus est forma, vt viuis esse à multis putaretur, & quasi rectè valens dormiret. Confluebat nanque ibidem magna multitudo virorum ac mulierum, quasi ad ingēs spectaculum, qui tanti pon- tificis lamentabantur decessum.

Cumque

Cap. 26.

Necem sibi
structam
euadit.

Prædicat
Duci suum
interitum.

Cap. 27.

Grimoaldi
principis
interitus.

Item alio-
rum, qui vi-
rū Dei per-
dere volue-
re.

Cap. 28.

Hucbertus
princeps.

Cap. 29.

Mortē suā
nunciat.

Cap. 30.

Nota vt sub
mortem se-
gesserit vir
sanctus.

Felix eius
obitus.

Cap. 31.

Cap. 32.

Nota de ei-
corpore.

Cap. 33. Quædam ob lasciuum feruorem diuinitus castigatur. Cumque corpus eius plastro imponerent, in ea hominum multitudine quædam puella, nomine Magata, non longè inde secretè cum socia stabat. Cumque ex illa socia inquireret, quid de Episcopo ageretur, nefandum valdè protulit sermonem, suæ lasciuie atque immunditiæ sociũ illum fuisse. Quod idè tam improuidè dixit, quòd sociam suam deludere vellet. At statim diuinæ virtutis est vindicta secuta. Nam femur eius dextrum ita incuruatum est, vt vsque ad pedes obrigesceret. Atque in ea claudicatione permansit, vsque dum vixit, & binis sustentabatur baculis, vnius pedis vtebatur gressu, tametsi in luctu & pœnitentia & iugi confessione peccatorum suorum, atque sanctæ orationis studio vitam multis duxisset annis.

Cap. 34. Ex ei? iam pridem de sancto corpore manat calidus sanguis. Pergentibus itaque illis, atque deportantibus corpus Episcopi, cœpit de naribus eius emanare sanguis tam calidus, vt de corpore viuo solet effluere. Quem colligentes in vasculum fictile, deportauerunt vsque ad castra: vbi cum sancto corpore vigilando illa nocte manserunt, & vas plenum ipsius sanguinis in eodem loco infoderunt in terram, & cooperuerunt.

Cap. 35. Quisdam Romanus ad eius corpus à febribus sanatur. Cùm autem aduenissent in partes Vallenensium cum sancto corpore eius, quidam nobilis Romanus, nomine Dominicus, Veronensis ciuis, magnis vexabatur febribus. Is ad viri Dei corpus cùm venisset, de meritis sancti viri sanitatem se recipere posse confidens, subter corpus eius se submisit altero quidem latere, surrexitque pristinae sanitati restitutus tam valenter, vt in proprium insiliens equum, Dei omnipotentis virtutem & beati viri merita collaudans, domum sanus reuerteretur. Ministri verò viri Dei cùm ad castrum Magiense cum eius corpore venissent, ab ipsa porta vrbs à custodibus Longobardorum repulsi sunt, dicentibus, quòd hoc nequaquam viri Dei corpus esset, sed machinari ipsos insidias, vt urbem capere possent. His ita dicentibus, lites Longobardorum Regis à Papia eò peruenerunt, quæ tanti viri corpus præcipiebant cum summo honore recipi. Eo suscepto, vasculum aperuerunt, vt experimento discerent veritatem.

Cap. 36. Rursus calidus fluit sanguis ex naribus diuinitus de sancti. Cumque pallium super corpus eius expansum, & sudarium, quod fuerat super caput eius, abstulissent, iterum sanguis ex naribus viri Dei egrediebatur calidus, qui inter tot montium spatia fuerat adportatus, & pulchritudo faciei illius tali inueniebatur colore, vt prius fuerat illo viuento. Tunc omnes vna voce magnificabant Deum in sanctis eius, & sanctum corpus eius in ecclesia sancti Valentini confessoris Christi, vt ipse disposuerat, sepulturæ tradiderunt.

Cap. 37. Cerei diuinitus ardescunt. Post sepulturam verò, tertia nocte media magni luminis cerei ardescunt visi sunt in eadem ecclesia, ita vt diei vincerent fulgorem, & candorem superarent niuis: magnusque ibidè & optimus secutus est odor, qui illic permansit vsque ad matutinarum solennia.

Cap. 38. Insigne miraculum. Quadam verò die puer paruulus in nocte ipsius viri Dei solennitatis secus muros ciuitatis in cautè cucurrit, & pede lapsò, in præcipitium decedit. Erat autem ibi tantæ altitudinis spatium, vt intuentes magnus pauor inuaderet: atq; ad ima montis ipsius, Passaris amnis magnis intumuerat fluctibus. Quis verò aliud de illo expectaret puero, nisi mortuum esse, & inter saxorum scopulos ingentes diruptum? Et quanuis ad ima montis peruenisset, nequaquam fluuium euadere potuisset. Cùm autem ierent ad cadaver quarendum, amne per pontem transgresso, contemplabantur puerum saxo cuidam inhaerentem. Qui arreptis funibus, per saxorum ascendebant cauernas, vsque dum ad iacentem puerum peruenirent. Qui ob merita viri Dei non tantum viuus, sed etiam illæsus repertus est: qui diuinæ largitatis munere, illi postea episcopatu multo diebus præfuit.

Cap. 39. Aribo Episcopus Frisingensis sedis Episcopus, cogitare, quid de tanti patris corpore agerem, qui sine debito honore & absque sancto illic iacebat officio: atque ea causa debitus ei honor præstari non poterat. Ad diuinum itaque me contuli consilium, atq; cum cœpiscopis meis, & ceteris approbatis ecclesiasticis viris tractare cœpi, vt ad suam sedem, vbi Episcopus fuerat, ad gloriam Dei translatus, sibi debito afficeretur honore. Sanctorum autem virorum corroboratus consilio, generali synodo congregata, cogitationes vel consilium beatorum virorum

virorum in medium protuli, visum illis esse, vt sanctum corpus viri Dei ad suum locum reduceretur. Pariterque tractabamus, nè sanctus vir curę nostrę sublatus, sine sancto officio, & nobis ob tantam absentiam sine lumine remaneret: & quod beati Valentini corpus indè ductū fuisset, ob quem iste vir Dei suum corpus eò adduci voluerat. Inito ergò generali concilio, triduanum ieiunium decreuimus per totam dioccesim illam celebrandum, psalmodiamq; sine intermissione ab omnibus generaliter agendam, atq; per Missarum celebrationes quotidie diuinam clementiã ab omnibus vniuersim cum summa deuotione & humilitate inuocandã, vt per suam misericordiam alicui suam indè aliquo modo dignaretur Christus ostendere voluntatem: vtrum ad pristinum locum deberet adduci, vel illic expectare vltimi & magni diei resurrectionem, nè improuidè contra diuinum veniremus cõsilium. Triduo denique peracto ieiunio, antequam abinuicem corporali secederemus presentia, septẽ viris ex nostris diuinę largitatis gratia in somnis est reuelatum, sicut tractauimus, ita perfici debere, vt ad suum locum viri Dei corpus reduceretur. Omnesque ergò nos humilimè collaudauimus clementiam Dei, & vale dicentes, abinuicem recessimus.

Tunc quoque cum consilio omnium coepiscoporum nostrorum, cæterorumque ecclesiasticorum, & ipsius venerandi principis Thassilonis, ad repetendum viri Dei corpus probos atque prudentes ecclesiasticos viros cum alis direximus.

Cumque ad prædictam urbem Magiensem venissent, & orationes suppliciter implerent, die declinante in vesperam, inito consilio, quosdam in ecclesia dimiserunt: alij verò ad percipiendam alimoniam domum ingressi sunt. Et ecce subito in ecclesia sonus factus est magnus, ita vt validi tonitruj vim superare videretur, & vniuersam non solum ecclesiam, sed etiam urbem commoueret. Tanta verò diei fuerat serenitas, vt nubes minimè apparere videretur. Tantis ergò omnes, qui in ecclesia erant, timor inuasit, vt nimium perterriti, in terrã corruerent, & quasi exanimis iacerent. At post paululum viribus receptis, ostium ecclesię conati sunt egredi. Et ecce hi, qui erant in domo, obuiam illis aduenerunt: & sic omnes cum ingenti pauore ecclesiam ingressi, cum omni reuerentiã pernoctauerunt in vigilijs vsque ih crastinum. Sed quid mirum, si tali sonitu vir Dei voluit ostendere, suam in reuocando ipsius corpore fieri voluntatem, quando etiam Israëlitico populo ad mouenda castra conuocando, diuino iussu proluxius perstrepebat buccina?

Manè autem factò, magna cum supplicatione accedentes, & tumultum aperientes, inuenerunt sancti viri corpus tam pulchrum, eaque elegantia coloris, vt leniter dormiens putaretur. Eleuatusque de eodem loco cum omni gloria & honore, & feretro impositus, cum magna pedestrium virorum religiosorum adducebatur celeritate, ita vt equites vix eos sequi possent. Superatis autem transalpinis iugis, cum ad portum Oeni fluminis cum tãtis reliquijs viri religiosi peruenissent: magna turba clericorum & laicorum vtriusque sexus ibidem obuiam sancto viri Dei corpori facta est, & cum multa litaniarum sedulitate illud excepit.

Cumque indè in quendam opportunum campum venissent, & illic quiescerent, quidam vir manu arida à teneris annis, eò accessit, atque sub feretrum sacri corporis se submittebat, de Dei misericordia & beati viri meritis confidens, eam manum ita rexit sanam, vt erat altera.

Eadem nocte quidam eò venit à demonio arreptus, tanta insania exagitatus, vt vix à fortissimis viris posset retineri, magnisque & perturbatis perstrepebat vocibus, clamabat immaniter. Cumque à fidelibus viris subter feretrum corporis beati viri immissus esset, ita suffragante gratia Dei & intercessionibus sancti viri, immundus spiritus ex eo profligatus est, vt nunquam deinceps illi nocere potuerit.

Contigit autem, vt apportando sancto corpore ad eum venirent locum, vbi iam olim è Frisinga cum eodem corpore pergentes subliterant, & collectum eius sanguinem, vt supra dictum est, in vase fictili, imposita illi tabula, defoderant. Ibi verò sanctę crucis baiulus super ipsum vasculum imprudens & insciens crucem defixit, inuentusque est sanguis viri Dei eo colore ac decore, acsi eodem die ex viuente corpore effluxisset. Itaque hymnos, laudes & grates Deo latantibus animis omnes depromentes, & iterum eundem illic sanguinem honorificè reponentes, cum multa festinatione ecclesiam ibi condiderunt: vbi innumera Dei omnipotentis clementia ad honorem & gloriam sancti nominis sui dignata est multarum sanitarum operari miracula, per merita & intercessionem beatissimi viri.

Indè

Nota pri-
scam erga
sanctorum
corpora de-
uotionem.

Cap. 41.

Ingens sonus
diuinitus
excitatur in
ecclesia.

Num. 10.

Cap. 42.

Res mira in
sancti viri
corpore diu-
lunato.

Cap. 43.

Manus ar-
ida cuiusdam
restauratur

Cap. 44.

Dæmonia-
cus curatur.

Cap. 45.

Ingens mi-
raculum in
sanguine
viri Dei.

Cap. 46.

Eius corpus
in ecclesia
S. Mariæ
Virginis re-
conditur.

Indè autem moto sacro corpori omnis cœtus pontificum & ecclesiasticorum turba immensa, vnà cum Thassilone Principe obuiam occurrentes, cum omni ecclesiastico obsequio, cum hymnis & canticis spiritalibus, cum multa omnium laude & prædicatione, in ecclesia sanctæ Mariæ, vbi primò fuerat humatus, ad honorè & gloriam nominis Christi, & ad totius spem Christianæ plebis, eius suffragia postulantis, est honorificè exaltatus. Atque per eius merita & preces magnas ibi virtutes diuina potentia quotidie efficere dignatur, & multis in Deum verè credentibus & fideliter petentibus sanitates iugiter illic cõferuntur: Præstante & miserante Domino Iesu Christo: qui cum Deo patre & spiritu sancto viuunt & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

DE SS. DOROTHEO ET GORGONIO AC
SOCIIS MARTYRIBVS, EX HISTORIAE ECCLESIA-
sticæ Euseby Casarens. lib. 8. interprete Iohanne Christo-
phorsono Angliæ Episcopo.

9. Septembris
Ex cap. 1.Imperato-
rum geni-
lium erga
Christianos
humanitas.Dorothei
amplissim'
honos.Item Gor-
gonij.Nota, quo
in præcio
apud ethni-
cos fuerint
Christiani,
cum sanctè
se gererent.

VANTVM splendoris doctrina veræ pietatis in Deum omnium rerum gubernatorem, mundo per Christum patefacta, apud omnes homines, Græcos simul ac Barbaros, ante istam persecutionis tempestatem, quæ nostra ingruit memoria, obtinuerit, & quam liberè inter eos prædicata fuerit, maius quiddam est, quàm quod nos nostra in dicendo tenuitate satis pro dignitate explicare possimus. Cuius rei argumento esse poterit singularis Imperatorum humanitas, qua nostros tam benignè exceperunt, quibus quidem tum prouinciarum præfecturas gratuito impertièrunt: tum propter incredibilem beneuolentiam, quam erga nostræ religionis professionem habebant, omni afflictatione & molestia, quam pro Dei amore homines Christiani solèt perpeti, eos penitus liberârunt. Quid de his attinet dicere, qui sunt in Imperatorum palatio magnam dignitatem adepti, de quæ ipsis Imperatoribus, qui domesticis suis pro sermone diuino propagando, & pia vitæ ratione degenda, ipsi velut inspectantes, copiâ fecerunt liberè & ingenuè dicendi, atque ad eò suis ipsorum vxoribus, liberis & seruis, quasi palàm de mira fidei libertate gloriandi exultandi quæ potestatem permisèrunt? Quos certè chariores habuerunt, & magis eximie dilectos, quàm reliquorum seruorum turbam: vt Dorotheum illum, qui præter ceteros erga illos & beneuolentiam summam ostendit, & fidem non minorem, ac propterea præ alijs, qui magistratus & præfecturas in Imperio gerebant, amplissimum honoris gradum adeptus est: vt Gorgonium, qui non dissimili fama & celebritate enituit: vt alios non paucos, qui propter Dei verbum sunt parem cum illis dignitatem consecuti.

Aut quid commemorem, qua humanitate, cultu & beneuolentia, non illa quidem vulgari & contemnenda, prouinciarum præfecti & rectores, ecclesiarum præfides & Episcopos, vt manifestò cernere licebat, amplexati fuerint? Aut quomodo quisquam conuentus illos, infinita hominum turba frequentatos, multitudines in singulis ciuitatibus coactas, illustres hominum in templis concursus, poterit oratione explicare? Vnde cum in antiquis illis ædificijs non satis loci haberent, ampliores ecclesias in vniuersis vrbibus, fundamentis earum ad maiorem laxitatem dilatatis, erexerunt. Et quandiu diuina ac cælestis Dei manus populum suum, vt potè auxilium eius promerentem, obtexit, suoque muniuit præsidio: tandiu neque vlla hominum inuidia, quò minus ista res vnà cum tempore in dies maiores progressiones facerent, incrementoque & magnitudine aufererent, omninò potuit obsistere: neque vesanus ille & perditus dæmon, vel suoipsius conatu eas in inuidiam rapere, vel hominum insidijs vlla ex parte impedire.

Verum cum nos præ nimia quadam licentia, in mollitiem delicatam & dissolutam segnitiam essemus prolapsi, cumque alij alijs inuidere, maledictis insectari, & propè nos ipsi inter nos petulantibus linguis, tanquam mutuis armis, oppugnare, & casu aliquando verborum contumelias velut hastas vnus in alium intorquere, & præfides eccle-